

SQVOT

Program za zmanjševanje tveganja za brezdomnost
in stanovanjsko izključenost LGBTIQ+ mladih

LJUBO DOMA?

BIVANJSKE RAZMERE LGBTIQ+ OSEB V SLOVENIJI

Raziskovalno poročilo

Prva elektronska izdaja

Spletna lokacija publikacije: www.ljubljana.pride.org/publikacije

Ljubljana, Društvo Parada ponosa, 2021

Publikacija je brezplačna.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 66953987

ISBN 978-961-95416-1-6 (PDF)

LJUBO DOMA?

BIVANJSKE RAZMERE LGBTIQ+ OSEB V SLOVENIJI

Raziskovalno poročilo

Društvo Parada ponosa, 2021

Impresum:

Avtorici:

Vesna Štefanec

Mateja Morić

Urednica: Simona Muršec

Lektura: Neja Berlič

Oblikovanje: Hana Gärtner

Svetovalka za metodologijo: Rianne van den Broeke

Raziskavo in izdajo raziskovalnega poročila sta finančno podprli ILGA Europe in Evropska mladinska fundacija Sveta Evrope.

KAZALO

<u>Uvod</u>	4
<u>Stanovanjska izključenost in brezdomnost ter drugi pomembni koncepti</u>	6
<u>Raziskava Bivanjske razmere mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji</u>	9
<u>Uvod</u>	9
<u>1. Osnovni podatki o raziskavi</u>	9
<u>2. Demografski podatki</u>	11
<u>3. Pregled stanja</u>	14
<u>4. Samopercepcija ustreznosti bivanjskih razmer mladih LGBTIQ+ oseb</u>	25
<u>5. Strategije spoprijemanja in mehanizmi podpore</u>	32
<u>6. COVID-19</u>	39
<u>Vpogled v izkušnje in potrebe organizacij ter mladih LGBTIQ+ oseb</u>	48
<u>1. Organizacije, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo</u>	48
<u>2. LGBTIQ+ organizacije</u>	51
<u>3. Mlade LGBTIQ+ osebe</u>	52
<u>Zaključek in priporočila</u>	57
<u>Summary and Recommendations</u>	60

Brezdomnost in stanovanjska izključenost mladih LGBTIQ+ oseb je edinstvena družbena problematika, ki sega od primarnih družinskih okolij preko šolskega in zdravstvenega sistema, nepremičninskega trga, nevladnega sektorja, državnih institucij vse do lokalnih, nacionalnih in evropskih strategij in politik. Močno je obremenjena tudi z zatiralskimi strukturami in ideologijami, ki spremljajo LGBTIQ+ skupnost. Zagotavljanje varnega, stabilnega, dostopnega in primerne bivališča je izziv, s katerim se soočajo številni mladi ne glede na svoje osebne okoliščine. Sta pa spolna usmerjenost in identiteta okoliščini, ki predstavljata pomembna dejavnika tveganja za stanovanjsko izključenost in brezdomnost mladih LGBTIQ+ oseb.

Tuje raziskave¹ kažejo na močno nadreprezentiranost LGBTIQ+ oseb med mladimi brezdomnimi osebami: medtem ko se med 6 % in 11 % mladih identificira kot LGBTIQ+ osebe, podatki kažejo, da je med brezdomnimi osebami med 20 % in 45 % LGBTIQ+ oseb – mlade LGBTIQ+ osebe so torej 2- do 4-krat pogostejše brezdomne kot njihove vrstnice. Poleg dejavnikov tveganja, s katerimi se srečuje tudi splošna populacija mladih, so mlade LGBTIQ+ osebe podvržene še drugim tveganjem zaradi svoje spolne usmerjenosti in/ali identitete.

V evropskem kontekstu ostaja problematika relativno spregledana in nenaslovljena, posebej v kontekstu institucionalnega naslavljanja. Evropska agencija za temeljne pravice je letos izdala podatke, ki kažejo, da naj bi bila vsaka peta LGBTIQ+ oseba na neki točki v svojem življenju brezdomna, verjetnost pa se poveča pri transspolnih in interpolnih osebah, kjer ocenjujejo, da se vsaka tretja oseba vsaj enkrat v življenju sooči z brezdomnostjo.

V Društvu Parada ponosa smo področje stanovanjske izključenosti in brezdomnosti LGBTIQ+ oseb prvič neposredno naslovile i leta 2017, ko se je v okviru Festivala Parada ponosa² odvila razprava o brezdomnosti in drugih stanovanjskih stiskah LGBTIQ+ oseb. Na Festivalu Parada ponosa 2018 pa je Robbie Stakelum, strokovni sodelavec pri Evropski zvezi nacionalnih organizacij, ki delujejo na področju brezdomnosti – FEANTSA, na okrogli mizi o intersekcionalnosti govoril o presečnih okoliščinah LGBTIQ+ mladih, ki so stanovanjsko izključene i ali brezdomne i.

Več kot smo namenile i pozornosti bivanjskim vprašanjem LGBTIQ+ oseb, več dilem, ovir in izzivov se je pojavljalo. Zato smo leta 2019 naslavljanje stanovanjske izključenosti in brezdomnosti mladih LGBTIQ+ oseb uvrstile i med ključne prioritete društva. Navdih za elemente novega programa društva smo črpale iz mednarodnega sodelovanja s FEANTSO, ILGA-Europe in True Colors United, medtem ko smo na lokalni ravni začele i pospešeno mapirati potrebe tako med mladimi kot pri organizacijah, ki nudijo podporo mladim v stanovanjskih stiskah, ter oblikovati podporne storitve. Leto 2020 je tako zaznamovalo začetek

1 Abramovich, A. & Shelton, J. (Eds.). (2017). Where am I going to go? Intersectional approaches to ending LGBTQ2S youth homelessness in Canada and the US. Toronto, ONT: Canadian Home-lessness Research Network Press.

Choi, S.K., Wilson, B.D.M., Shelton, J., & Gates, G. (2015). Serving our Youth 2015: The Needs and Experiences of Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Questioning Youth Experiencing Home-lessness. Los Angeles: The Williams Institute with the True Colors Fund.

Meyer, I.H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual popula-tions: Conceptual issues and research evidence. Psychological Bulletin Journal, 129(5), 674-697.

Morton, M.H., Dworsky, A., Matjasko, J.K., Curry, S.R., Schlueter, D., Chávez, R., & Farrell, A.F. (2018). Prevalence and Correlates of Youth Homelessness in the United States. Journal of Adolescent Health, 62(1), 14-21. doi:10.1016/j.jado-health.2017.10.006

2 Društvo Parada ponosa vsako leto organizira Festival Parada ponosa, na katerem skozi različne aktivnosti naslavlja pereča družbena in skupnostna vprašanja.

projekta Sqvot, katerega cilj je zmanjševanje tveganja za brezdomnost in stanovanjsko izključenost mladih LGBTIQ+ oseb, z letom 2021 pa smo začele_i izvajati tudi program. Začetek izvajanja programa sovпада tudi s svetovno epidemijo virusa covid-19 in ukrepi, ki so jih oblasti sprejemale za namen zaježitve širjenja okužb. Epidemija in ukrepi so za vse predstavljali velik preobrat v načinu življenja, posebej pa so v ospredje postavili vprašanje bivanja in doma. Situacija je posebej prizadela že sicer najbolj ranljive družbene skupine, med katerimi so brez dvoma tudi mlade LGBTIQ+ osebe. Vračanje v primarno družinsko okolje zaradi finančne stiske ali drugih omejitev za bivanje, pozivi k zadrževanju doma in omejevanje socialnih stikov so posebej tvegani za mlade LGBTIQ+ osebe. Tudi pri svojem delu smo zaznale_i povečane stiske mladih zaradi vračanja v nesprejemajoče ali nasilno domače okolje in omejevanja gibanja.

Program Sqvot³ deluje na štirih ključnih področjih, za katere ocenjujemo, da bodo prispevala k zmanjšanju stanovanjske izključenosti in brezdomnosti mladih LGBTIQ+ oseb: ozaveščanju in preventivnem delu, zagotavljanju pravno-administrativne in psihosocialne podpore stanovanjsko izključenim in brezdomnim mladih LGBTIQ+ osebam, zagotavljanju kratkotrajnih kriznih nastanitvev in zagovorništva na področju stanovanjske izključenosti in brezdomnosti mladih LGBTIQ+ oseb.

V okviru programa Sqvot je nastalo tudi pričujoče raziskovalno poročilo, katerega namen je narediti prvi korak na področju raziskovanja stanja in analize potreb na področju bivanjskih razmer LGBTIQ+ mladih v Sloveniji. Poročilo je skupek bolj in manj obsežnih analiz podatkov, ki smo jih pridobile_i v preteklem letu, in ponuja vpogled v različne segmente in stanja, ki so pomembna za razumevanje in naslavljanje stanovanjske izključenosti in brezdomnosti mladih LGBTIQ+ oseb.

V prvem delu poročila predstavljamo rezultate vseslovenske raziskave o bivanjskih razmerah LGBTIQ+ mladih oseb v Sloveniji. Z raziskavo smo želele_i pridobiti vpogled v stanje na področju bivanjskih razmer, v katerih se mladi nahajajo, težav in izzivov, s katerimi se soočajo, in potreb, ki jih imajo; del poročila pa se nanaša tudi na posledice epidemije in ukrepov za njeno zaježitev.

Drugi del poročila ponuja vpogled v izkušnje organizacij, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo, LGBTIQ+ organizacij in LGBTIQ+ mladih. Pri oceni stanja in potreb smo kot ključne akterke_je prepoznale_i vse tri omenjene skupine. Posvetovanje z organizacijami nam je omogočilo razumevanje stanja na področju trenutnih podpornih storitev, na katere se stanovanjsko izključene_i in brezdomne_i LGBTIQ+ mlade_i lahko obrnejo, ter prepoznavanje, katere izzive in potrebe organizacije identificirajo pri nudenju podpore in storitev mladim LGBTIQ+ osebam. Prav tako pomembno je bilo pridobiti vpogled v vsakdanje izkušnje mladih LGBTIQ+ oseb, zato smo z njimi izvedle_i proces v obliki kontinuiranih vrstniških pogovornih skupin, kjer so lahko medsebojno izmenjevale_i izkušnje in mnenja ter oblikovale_i priporočila za odločevalke_ce in organizacije.

Poročilo zaključimo s pregledom najpomembnejših ugotovitev, ki smo jih pridobile_i z analizo podatkov in potreb, ter priporočili za nadaljnje delo.

3 Več o programu in njegovem delovanju: www.sqvot.si

2 Stanovanjska izključenost in brezdomnost ter drugi pomembni koncepti

Pri svojem delu, oblikovanju raziskovalnih vprašalnikov in v pričujočem raziskovalnem poročilu se opiramo na koncepte, ki pomembno zaznamujejo razumevanje samih bivanjskih stisk mladih LGBTIQ+ oseb in vseh njihovih pridruženih dejavnikov tveganja ter posledic. Razumevanje stanovanjske izključenosti in brezdomnosti je ključnega pomena, če želimo razumeti večplastnost in dinamičnost neustreznih bivanjskih situacij, hkrati pa moramo upoštevati nekatere specifične okoliščine, ki spremljajo LGBTIQ+ osebe in družbene fenomene, ki pomembno vplivajo na njihovo vsakodnevno življenje in življenjski potek.

Koncept stanovanjske izključenosti in brezdomnosti povzemamo po evropski tipologiji brezdomstva in stanovanjske izključenosti – ETHOS⁴, ki jo je z namenom bolj poenotenega in celovitega razumevanja in spremljanja brezdomnosti v evropskem prostoru oblikovala organizacija FEANTSA (Evropska zveza nacionalnih organizacij, ki delujejo na področju brezdomnosti). Prva različica je bila izdana leta 2005, vse od takrat pa so jo prilagajale_i in nadgrajevale_i. Leta 2017 je bila izdana zadnja različica, ki so jo prevedle_i v številne evropske jezike, med drugim tudi v slovenščino⁵.

Slovenski prevod pomeni pomemben dokument za slovensko strokovno javnost, ki se ukvarja z brezdomnostjo, saj omogoča tako poenoteno razumevanje problematike kot tudi uporabo poenotениh konceptov in jezika v raziskovanju. Tipologija pa ne glede na jezik branja prinaša kategorizacijo različnih bivanjskih situacij, ki jih razumemo kot neustrezne:

- **brez strehe** (brez kakršnega koli zavetja, spanje zunaj – angl. *rough sleeping*),
- **brez stanovanja** (s prostorom za spanje, a v začasni obliki v zavetiščih ali institucijah),
- **negotovo bivanje** (nevarnost hude izključenosti zaradi negotovih najemnih pogojev, deložacij ali nasilja),
- **bivanje v neprimernih bivališčih** (v prikolicah, avtomobilih, ilegalnih kampih, neprimernih prostorih ali ekstremni prenaseljenosti).

Tipologija ETHOS in druga strokovna literatura⁶, ki naslavlja in raziskuje stanovanjsko izključenost in brezdomnost, kaže pomembnost razširjanja koncepta brezdomnosti in razumevanja številnih dinamik, ki sooblikujejo neustrezne bivanjske situacije, saj le-te ključno presegajo brezdomnost v ozkem pomenu besede: spanje na ulici. Stanovanjska izključenost in brezdomnost zaobjemata celo vrsto situacij in okoliščin, za katere lahko trdimo, da ne spadajo med ustrezne bivanjske situacije. Poleg bolj očitnih, kot so odsotnost prostora za spanje in nastanjenost v zavetiščih za brezdomne, moramo v obzir vzeti situacije, v katerih osebe v svojem bivališču nimajo ustreznih materialnih pogojev za bivanje (dostop do elektrike, vode, ogrevanja, prostori, ki so neprimerni za bivanje zaradi slabe konstrukcije, starosti ...), pa tudi situacije, v katerih osebe nimajo fizične in čustvene varnosti. Če tovrstno razumevanje stanovanjske izključenosti in brezdomnosti sprejmemo, lahko vidimo, da so stanovanjsko ogrožene tudi osebe, ki v svojem bivališču doživljajo različne oblike nasilja (psihološko, fizično, materialno, spolno) ali živijo v strahu pred njimi.

4 Dostopno na <https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion> (13. 6. 2021).

5 Dostopno na https://www.feantsa.org/download/ethos_slovenian_final6950802924614645317.pdf (13. 6. 2021).

6 Arapoglou, V. (2016). Researching Housing Exclusion and Homelessness in Southern Europe: Learning Through Comparing Cities and Tracking Policies. *European Journal of Homelessness*, 10(3), 87-108.

KAJ JE STANOVANJSKA IZKLJUČENOST?

Ko nimam najemne pogodbe.

Ko doma skrivam svojo LGBTIQ+ identiteto, ker me je strah posledic.

Ko doma poslušam žaljivke na račun svoje LGBTIQ+ identitete.

Ko spim pri prijateljicah_ih, ker nimam kam drugam.

Ko cel dan preživim v parku, ker nočem biti doma.

Ko se mi zaradi življenja doma slabša duševno zdravje.

Ko govorimo o mladih LGBTIQ+ osebah, so zgornje navedbe izjemnega pomena, saj moramo upoštevati, da so njihovi dejavniki tveganja prepleteni in obremenjeni s številnimi družbenimi in ideološkimi dinamikami zatiranja in diskriminacije. Mlade LGBTIQ+ osebe doživljajo številne oblike trpinčenja in nasilja na podlagi svoje spolne usmerjenosti in/ali identitete, kar pa lahko neposredno vpliva tudi na njihove bivanjske situacije.

Za razumevanje tovrstnih življenjskih izkušenj se lahko opremo na koncept manjšinskega stresa⁷, ki ga lahko uporabimo pri vpogledu v dejavnike tveganja za stanovanjsko izključenost in brezdomnost LGBTIQ+ mladih oseb. Koncept manjšinskega stresa govori o stresu, ki je specifičen za pripadnice_ke družbenih manjšin, kroničen in družbeno pogojen, v nasprotju s stresom, ki je lasten vsaki_emu posameznici_ku. Gre torej za stres, ki ga pripadnice_ki manjšinskih skupin doživljajo bolj ali manj intenzivno tekom celega življenja na podlagi diskriminacije in drugih družbeno pogojenih zatiranj, predsodkov in sovražnosti in nanje vpliva neposredno ali zgolj posredno. Ko govorimo o manjšinskem stresu, namreč ne govorimo samo o neposrednih izkušnjah v življenju posameznic_kov, temveč govorimo tudi o posrednih stresorjih, ki so sicer usmerjeni na celotno družbeno skupino: na primer negativna reprezentacija v medijih, sovražni govor, diskriminatorne politike.

Pri mladih LGBTIQ+ osebah se manjšinski stres, ki posredno ali neposredno vpliva na tveganje za stanovanjsko izključenost ali brezdomnost, lahko manifestira na različnih področjih življenja. Najbolj zgodaj se to lahko zgodi v primarnem družinskem okolju, posebej če je to odprto sovražno do LGBTIQ+ skupnosti. Strah pred razkritjem, nasilje in trpinčenje na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete ter številni drugi stresorji lahko močno zaznamujejo odraščanje mladih v nesprejemajočem okolju, ki pa lahko sega tudi izven primarne družine v šolsko okolje, verske skupnosti in vrstniške skupine. Poleg tega lahko negativni reprezentaciji, sovražnosti in predsodkom pripišemo tudi vlogo pri razvoju ponotranjene homo-, bi- in transfobije, ki neposredno vplivajo na duševno zdravje in razvoj mladih LGBTIQ+ oseb. Kasneje se v življenju mladih LGBTIQ+ oseb manjšinski stres lahko manifestira tudi pri sodelovanju na zaposlitvenem in nepremičninskem trgu, pridobivanju izobrazbe in splošnem aktivnem udeleževanju v družbi, kar lahko ponovno močno vpliva na bivanjsko varnost.

Vse našete ovire, s katerimi se mlade LGBTIQ+ osebe srečujejo v svojih obdobjih mladosti in zgodnje odraslosti, predstavljajo resno tveganje za nastanek in poglobljanje stanovanjske izključenosti. Z raziskovanjem njihovih izkušenj in mapiranjem njihovih potreb lahko oblikujemo podpirne storitve, ki bodo naslavljalale stiske posameznic_kov, hkrati pa lahko dobimo vpogled v možnosti in priložnosti za naslavljanje problematike na strukturnih nivojih in ravneh lokalne, nacionalne in evropske politike.

7 Meyer, I.H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674-697.

McConnell, E. A. et al (2018). Multiple Minority Stress and LGBT Community Resilience among Sexual Minority Men. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 5(1), 1-12.

3 Raziskava Bivanjske razmere mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji

Uvod

Pri oblikovanju anketnega vprašalnika nas je zanimalo, v kakšnih pogojih živijo mlade LGBTIQ+ osebe v Sloveniji ter kakšne so njihove pretekle bivanjske izkušnje. Pri definiranju primernih in neprimernih bivanjskih razmer smo upoštevale_i evropsko tipologijo brezdomstva in stanovanjske izključenosti (ETHOS), ki opredeljuje različne stopnje in oblike neprimernih bivanjskih razmer. Na podlagi tipologije in informacij, ki smo jih želele_i zbrati z raziskavo, smo ustrezno bivanjsko situacijo opredelile_i s štirimi dejavniki:

- 1. Čustvena in fizična varnost** (odsotnost vseh vrst nasilja in dobro počutje v bivališču).
- 2. Primernost za bivanje** (dostop do osnovnih življenjskih pogojev, kot so na primer elektrika, tekoča voda, varna konstrukcija bivališča).
- 3. Dostopnost** (finančna zmožnost za kritje stroškov, kot so na primer najemnina, kredit in položnice, ter zmožnost najema oz. nakupa).
- 4. Stabilnost** (možnost dolgoročnega ohranjanja bivališča in obstoj podpornih sistemov v primeru težav z ohranjanjem bivališča).

1. Osnovni podatki o raziskavi

K izpolnjevanju ankete so bile povabljene vse LGBTIQ+ osebe, starejše od 16 let, ki prebivajo v Sloveniji, v pričujočem raziskovalnem poročilu pa so vključeni podatki oseb, mlajših od 30 let. Kratica LGBTIQ+ predstavlja lezbijke, geje, biseksualne, transspolne in interpolne osebe, kvir (angl. *queer*) osebe in osebe z ostalimi nenormativnimi spolnimi in seksualnimi identitetami.

Izpolnjevanje ankete je bilo prostovoljno in anonimno, od sodelovanja je bilo mogoče kadarkoli odstopiti. V anketi je sodelovalo skupno 489 oseb, od tega 250 oseb, ki so mlajše od 30 let in predstavljajo vzorec raziskovalnega poročila. Jezik in slog vprašalnika smo preverile_i pri 15 osebah, starih med 18 in 40 let.

Vprašalnik je bil na voljo za reševanje v spletni obliki. Vzorec je bil pridobljen z deljenjem povezave do vprašalnika preko socialnih omrežij in z uporabo seznamov elektronskih naslovov Društva Parada ponosa in partnerskih organizacij. Na socialnih omrežjih smo k deljenju informacij o anketi povabile_i tudi strani in profile, ki so relevantno vpeti v slovensko LGBTIQ+ skupnost. Posledično je vzorec zaobjel osebe, ki imajo dostop do spleta in primernih orodij za reševanje vprašalnika, kar pomeni, da v raziskavi morda niso bile zaobjete vse relevantne osebe.

Rezultati v raziskovalnem poročilu so predstavljeni skupaj s številom oseb v vzorcu (N), ki so podale odgovor na posamezno vprašanje. Kjer število oseb v vzorcu (N) ni predstavljeno, je število enako številu vseh oseb v vzorcu (250).

KAJ JE USTREZNA BIVANJSKA SITUACIJA?

1. Čustvena in fizična varnost

[odsotnost vseh vrst nasilja in dobro počutje v bivališču].

2. Primernost za bivanje

[dostop do osnovnih življenjskih pogojev, kot so na primer elektrika, tekoča voda, varna konstrukcija bivališča ipd.].

3. Dostopnost

[finančna zmožnost za kritje stroškov, kot so na primer najemnina, kredit, položnice, ter možnost najema/nakupa ipd.].

4. Stabilnost

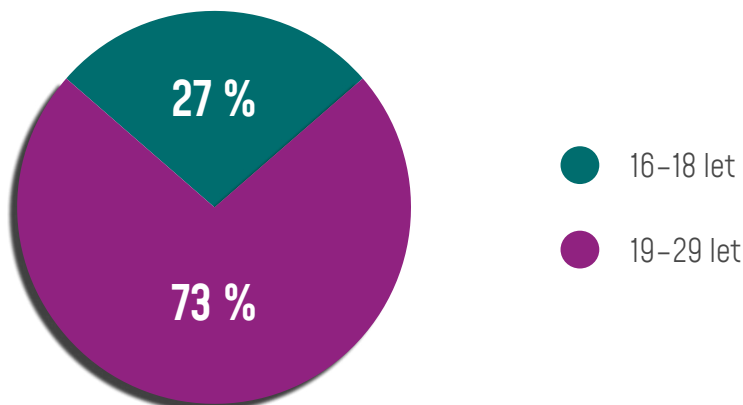
[možnost dolgoročnega ohranjanja bivališča in obstoj podpornih sistemov v primeru težav z ohranjanjem bivališča].

2. Demografski podatki

2.1. Starost, kraj odraščanja in kraj bivanja

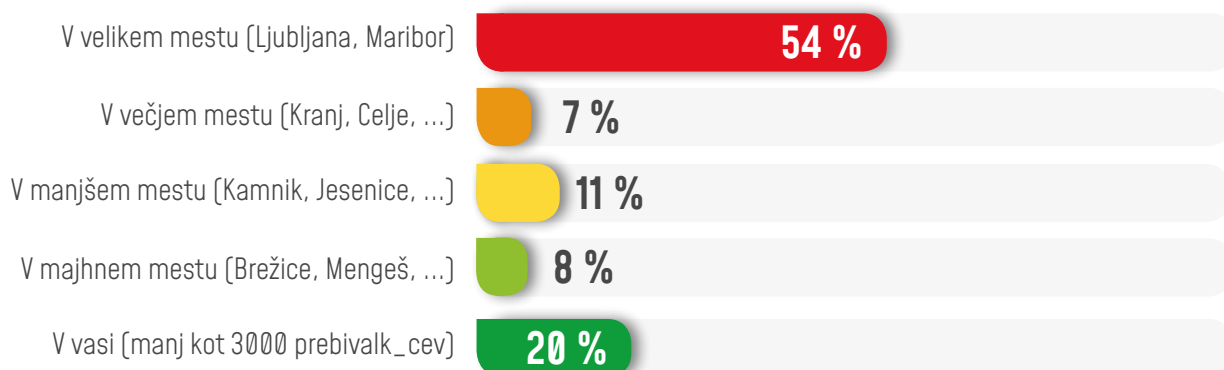
V raziskovalnem poročilu analiziramo odgovore mladih LGBTIQ+ oseb, starih med 16 in 29 let. Večina sodelujočih v anketi je starih med 19 in 29 let (73 %), 27 % pa je starih med 16 in 18 let.

Graf 1: Koliko si star_a?

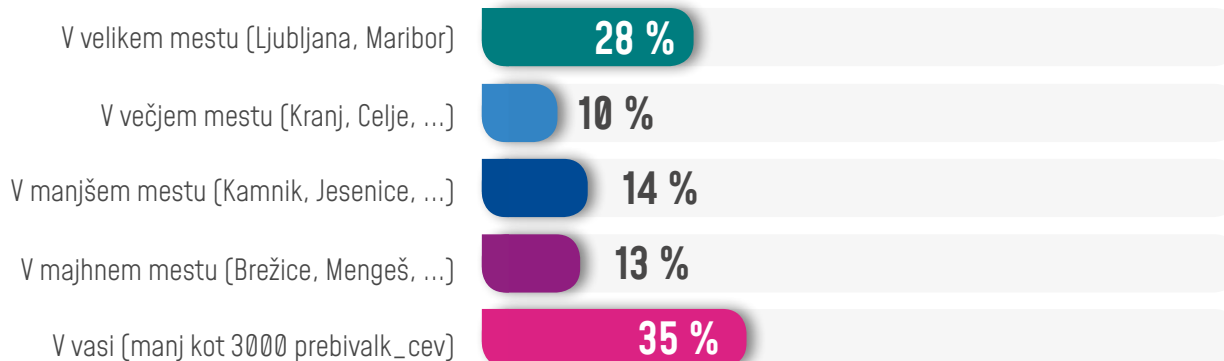
Večina anketiranih oseb prebiva (oz. največ svojega časa preživi) v enem od velikih slovenskih mest, Ljubljani ali Mariboru (54 %), ali na vasi (20 %).

Graf 2: V katerem mestu/kraju trenutno prebivaš/preživiš največ časa?

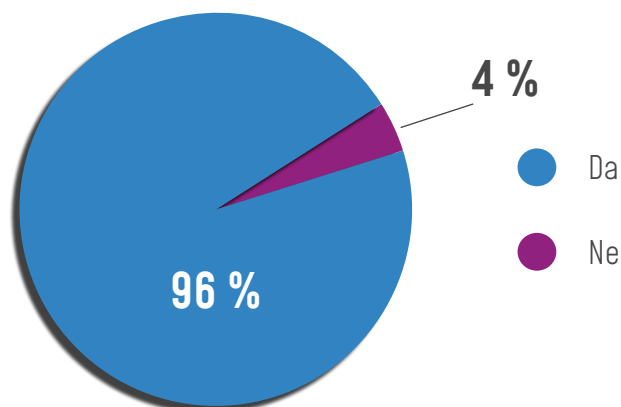
35 % respondentk_ov je odraščalo na vasi (manj kot 3000 prebivalcev), 28 % pa v velikem mestu (Ljubljana, Maribor). Sledijo osebe, ki so odraščale v manjšem (14 %) ali majhnem mestu (13 %), ter osebe, ki so odraščale v večjem mestu, kot je na primer Kranj (10 %).

Graf 3: Kje si odraščal_a?

Večina respondentk_ov navaja, da ima slovensko državljanstvo [96 %], 10 oseb [4 %] ga nima.

Graf 4: Ali imaš slovensko državljanstvo?

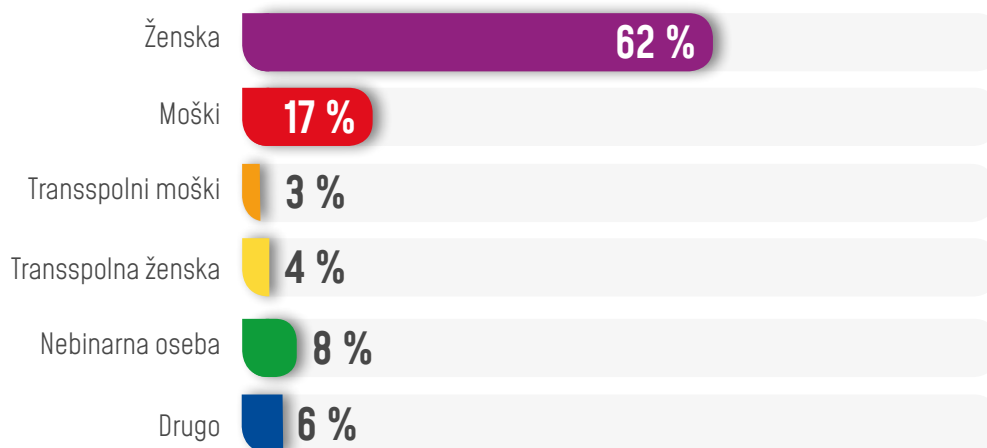
2.2. Spol in spolna identiteta

77 % anketiranih oseb je bil ob rojstvu pripisan ženski spol, 23 % pa moški spol.

Od skupno 250 oseb 4 navajajo, da so se rodile s spolno anatomijo, reproduktivnimi organi in/ali kromosomskimi vzorci, na podlagi katerih jih ni bilo mogoče uvrstiti v medicinsko definirane kategorije ženskega in moškega spola, tj. kot interpolne osebe, kar predstavlja 2 % vzorca.

62 % respondentk_ov se identificira z ženskim spolom, 17 % pa z moškim spolom. 7 oseb (3 %) se identificira kot transspolni moški, 4 osebe (2 %) kot transspolne ženske. Preostale anketirane osebe se identificirajo kot nebinarne osebe (8 %) ali z drugimi raznolikimi spolnimi identitetami (6 %): bigender, genderfluid, agender, genderqueer, demi-girl, demifant, questioning. Za potrebe pričujočega raziskovalnega poročila za transspolne, nebinarne in druge nenormativne spolne identitete uporabljamo krovni pojem transspolne osebe.

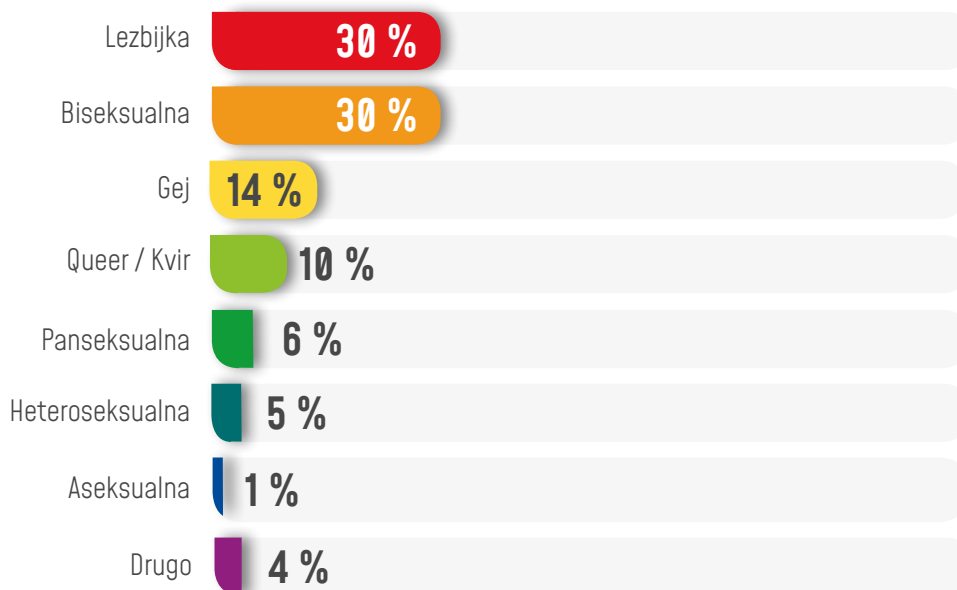
Graf 5: Kakšna je tvoja spolna identiteta?

2.3. Spolna usmerjenost

30% anketiranih oseb se identificira kot lezbijke, 30% kot biseksualne osebe, 14 % kot geji, 10 % kot kvir oziroma queer, 6 % kot panseksualne, 5 % kot heteroseksualne in 1 % kot aseksualne osebe. 4 % anketiranih je svojo spolno usmerjenost opredelilo pod odgovorom »drugo«.

Graf 5: Kakšna je tvoja spolna usmerjenost?

Pri odgovorih na vprašanje o spolni usmerjenosti respondentk_ov lahko opazimo visoko število nebinarnih seksualnih identitet (biseksualne, kvir in panseksualne osebe; skupaj 46 %), ter hkrati tudi procese odmikanja od definiranja lastne seksualne identitete (»se ne opredeljujem«) ter procese raziskovanja in preizpraševanja seksualnosti (»ne vem še«).

3. Pregled stanja

Pri raziskovanju trenutnih bivanjskih razmer mladih LGBTQ+ oseb smo se osredotočile_i na štiri že omenjene kategorije ustreznosti bivališča: čustvena in fizična varnost, primernost za bivanje, dostopnost in stabilnost. Za potrebe raziskave smo ustrezno bivališče definirale_i kot tisto, ki izpolnjuje vse štiri kategorizirane pogoje. Zanimalo nas je, v kakšnih okoliščinah bivajo mlade_i in katera so področja z največ dejavniki tveganja za nastanek ali poglobljanje stanovanjske izključenosti ali brezdomnosti.

3.1. Fizična in čustvena varnost bivališča

Bivališče, ki zagotavlja osebno integriteto, omogoča osebni razvoj ter fizično in čustveno varnost, lahko razumemo kot ključno pri ohranjanju fizičnega in duševnega zdravja posameznic_kov. Izpostavljenost nasilju, doživljanje nasilja in poseganje v osebno integriteto lahko pri mladih osebah povzroči trajne posledice. Ko govorimo o LGBTQ+ mladih, se intersekciji različnih okoliščin pridružita spolna usmerjenost in/ali identiteta, ki predstavljata pomemben in inherenten del posameznikine_kove identitete. Fizično in čustveno varno bivališče lahko torej razumemo kot tisto, kjer je odsotno vsakršno nasilje.

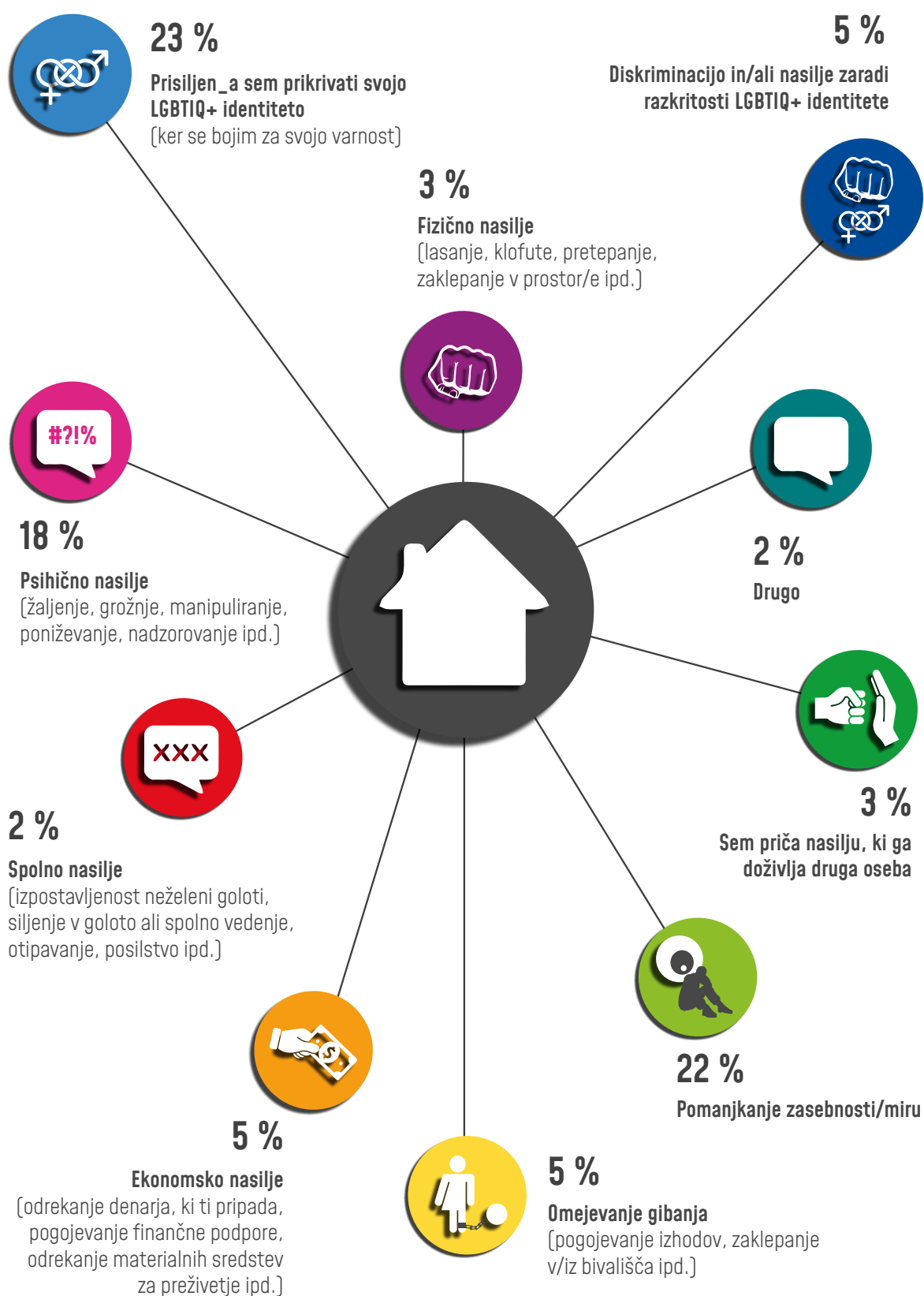
Več kot četrtnina mladih, ki so odgovorile_i na anketni vprašalnik, poroča, da morajo v svojem trenutnem bivališču skrivati svojo LGBTQ+ identiteto, ker se bojijo za svojo varnost (23 %), medtem ko je ta odstotek kar dvakrat višji pri transspolnih osebah (57%, N=46).

Zaskrbljujoče visok odstotek lahko razumemo kot odraz globoko zakoreninjene sovražnosti do LGBTQ+ skupnosti, ki kljub svoji navidezni abstraktnosti neposredno vpliva na življenje mladih – govorimo namreč o mladih, ki svojo identiteto skrivajo zaradi strahu za svojo varnost, kar lahko razumemo kot globoko škodljiv strah, ki se nenazadnje lahko razvije tudi v ponotranjeno homofobijo. Prav tako lahko predvidevamo, da življenje v strahu za lastno varnost zaradi inherentne osebne okoliščine predstavlja veliko nevarnost za razvoj težav v duševnem zdravju.

Sledijo jim mlade_i, ki v svojem bivališču nimajo dovolj zasebnosti in/ali miru (22 %) in mlade_i, ki v trenutnem bivališču doživljajo psihično nasilje (18 %).

5 % mladih v svojem bivališču doživlja diskriminacijo in/ali nasilje zaradi razkritosti svoje LGBTQ+ identitete, ekonomsko nasilje ali omejevanje gibanja. 3 % mladih respondentk_ov trenutno živi v bivališču, kjer doživljajo fizično nasilje ali so priča nasilju, ki ga doživlja druga oseba, 4 osebe pa poročajo o doživljanju spolnega nasilja (2 %).

Graf 7: Ali v trenutnem bivališču doživljaš kaj od naštetega?

Ponovno se pri transspolnih osebah kažejo višji odstotki kot pri njihovih vrstnicah_kih – kar 48 % (N=23) jih poroča, da doživljajo psihično nasilje, 17 % spolno nasilje in 13 % diskriminacijo ali nasilje zaradi razkritosti svoje LGBTQI+ identitete.

Zgornji odgovori nakazujejo na stopnjo čustvene in fizične varnosti bivališč, v katerih mlade LGBTIQ+ osebe, ki so izpolnile vprašalnik, živijo. Vsaj enega od ponujenih odgovorov, ki označujejo neustreznost bivališča, je izbralo 42 % mladih (N=106) – zanje sklepamo, da trenutno nimajo ustreznega bivališča. Če upoštevamo, da kar 73 % (N=106) teh mladih, ki so bile_i vzorčene_i v zgornjem vprašanju, trenutno prebiva pri starših in ali skrbnicah_kih, lahko vidimo, da je primarna družina tista, ki v veliko primerih mladim LGBTIQ+ respondentkam_om ne zagotavlja čustveno in fizično varnega bivališča. Kar 58 % (N=26) respondentk_ov, ki trenutno bivajo pri starših ali skrbnicah_kih in so od njih tudi ekonomsko odvisne_i, navaja, da so prisiljene_i prikrivati svojo LGBTIQ+ identiteto zaradi svoje varnosti, in 65 % (N=26) jih doživlja psihično nasilje.

Kažejo se tudi razlike glede na kraj bivanja: kar 29 % anketiranih mladih, ki trenutno nimajo ustreznega bivališča zaradi pomanjkanja varnosti, biva v vaškem okolju. Ta podatek lahko kaže na to, da je ruralno okolje manj prijazno za odrasčajoče LGBTIQ+ osebe. Prav tako odgovori respondentk_ov kažejo, da predstavljajo mlade osebe, stare med 16 in 18 let, velik delež tistih, ki nimajo čustveno in fizično varnega bivališča – predstavljajo namreč 41 % delež (N=106). Vidimo lahko torej, da je med anketiranimi mladimi LGBTIQ+ osebami, ki trenutno nimajo fizično ali čustveno varnega bivališča, velik delež zelo mladih (tudi mladoletnih oseb), ki odrasčajo (ali so odrasčale_i) v ruralnih okoljih.

Na stiske mladih LGBTIQ+ oseb, ki so zaradi svoje starosti in ekonomske odvisnosti primorane bivati pri starši ali skrbnicah_kih kljub neprimernih razmeram, opozarjajo tudi narativni odgovori, ki so jih mlade_i respondentke_i lahko dopisale_i med reševanjem vprašalnika:

»Če si mladoleten, si pač ne moreš izbirati, kje boš živel, in potem pač trpiš doma.«

»Svoje seksualnosti //mami// nisem razkrila, ker bi bila vir zasmehovanja.«

»Zaradi mnenj, ki sta jih odkrito izražala moja starša, sem vedel, da me ob razkritju spolne usmerjenosti ne bosta sprejela. Svojo spolno usmerjenosti sem uspešno skrival nekaj let ...«

»Oče je izvajal psihično nasilje nad nama, a se nisva mogli odseliti, saj sva bili majhni, prestrašeni ...«

3.2. Primernost za bivanje

Kategorija primernosti za bivanje je bila za potrebe raziskave povzeta po naslednjih kategorijah tipologije ETHOS:

- **neprimerno bivališče**, kar vključuje bivanje v začasnih strukturah (mobilno domovanje – v avtu, prikolici, vagonu; ilegalna zasedba zemljišč in stavb), neprimernih bivališčih (glede na nacionalno zakonodajo ali standarde) in ekstremni prenaseljenosti,
- **brez strehe**, kar vključuje življenje na prostem, na javnih površinah (brez zavetja) in življenje v nočnih zavetiščih (ter preživljanje dni na javnih površinah) ter
- **brez stanovanja**, kar vključuje življenje v zavetiščih za brezdomne in kratkoročnih namestitvah, ženske, ki živijo v zavetiščih, zatočiščih ali varnih hišah za ženske, bivanje v azilnih domovih, bivanje v institucijah tik pred izpustom in bivanje s specializirano podporo v zvezi z namestitvijo zaradi brezdomnosti.

V vzorec pričujoče raziskave nismo zajele_i nobene mlade osebe, ki bi bila trenutno brez strehe ali brez stanovanja, so se pa v preteklosti v tovrstni situaciji znašle_i 3 respondentke_i: 2 osebi sta bivali v krizni nastanitvi in 1 oseba v zavetišču ali nastanitvi za brezdomne.

Prav tako v vzorec nismo zajele_i nobene mlade LGBTIQ+ osebe, ki bi trenutno bivala v neprimernem bivališču, sta pa 2 osebi navedli, da sta v preteklosti spali na zaprtih javnih površinah oz. v mobilnih domovanjih, 20 oseb pa je navedlo, da so v preteklosti bivale brez dostopa do kopalnice in/ali kuhinje, brez elektrike, gretja, tople vode in/ali tekoče vode.

Pomembno je poudariti, da nizkega števila respondentk_ov, ki bivajo ali so bivale_i v neprimernem bivališču, brez strehe ali brez stanovanja ne gre razumeti kot prikaz realnega stanja, temveč kot izhodišče za bolj poglobljeno raziskovanje z uporabo metodologije in pristopov, ki bodo tovrstno populacijo dosegli in nagovorili. Po naših izkušnjah in izkušnjah naših partnerskih organizacij namreč mlade_i bivajo tudi v neprimernih bivališčih, brez strehe in brez stanovanja, vendar gre za populacijo, ki jo je izjemno težko identificirati ali si pridobiti zaupanje, ki bi omogočalo raziskovanje njihovih okoliščin in zagotavljanje podpore.

3.3. Dostopnost bivališča

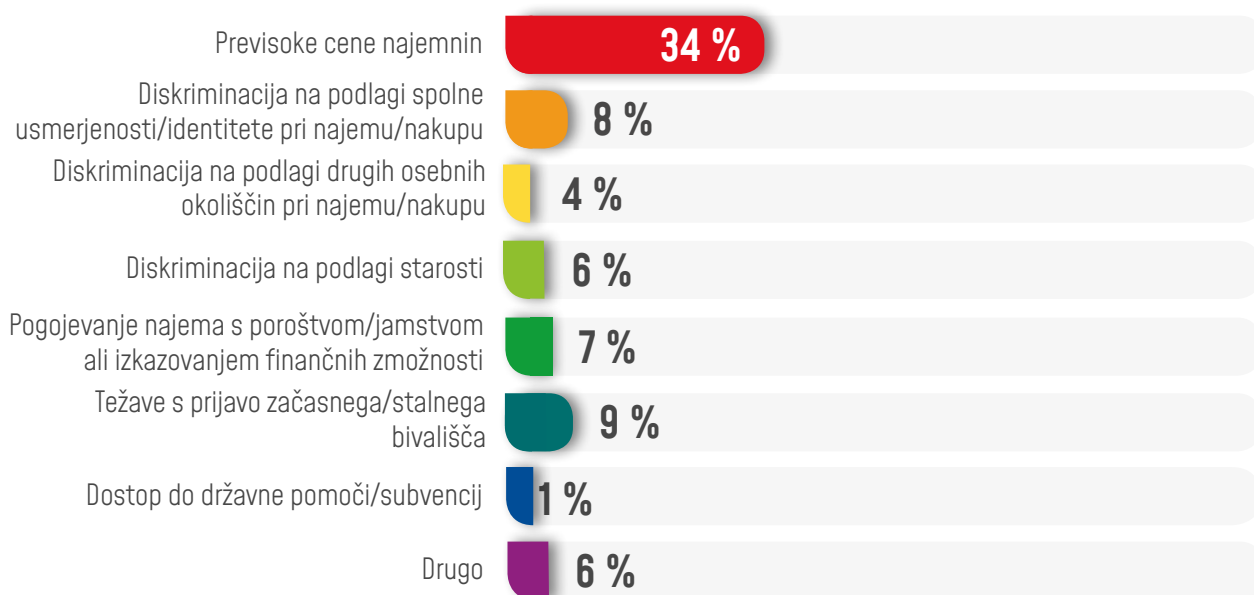
Stanovanjska izključenost in brezdomnost nista enoznačni in enodimenzionalni okoliščini in se navadno ne zgodita brez predhodnega poglobljanja okoliščin, ki predstavljajo tveganje zanju. Če želimo delovati preventivno in mlade LGBTIQ+ osebe podpirati pri odpravljanju dejavnikov tveganja za nastanek stanovanjske izključenosti in brezdomnosti, moramo nasloviti tudi njihove zmožnosti in možnosti, da si zagotovijo ustrezno bivališče – 96 % anektirank_cev namreč meni, da bi le stežka našle_i novo ustrezno bivališče, če bi se iz trenutnega morale_i izseliti.

Kategorija dostopnosti bivališča tako obsega dva vidika: ovire in težave, s katerimi se mlade LGBTIQ+ osebe srečujejo pri najemanju in nakupu bivališč, ter finančno zmožnost za zagotavljanje in ohranjanje ustreznega bivališča (kritje najemnin, vzdrževalnih stroškov, kredita, obratovalnih stroškov itd.).

44 % respondentk_ov je navedlo, da so imele_i pri iskanju trenutnega bivališča težave. Večina teh respondentk_ov: 34 %, je kot razlog za težave pri iskanju bivališča navedla previsoke cene najemnin, 9 % težave s prijavo stalnega ali začasnega bivališča. Omenjene težave pri zagotavljanju ustreznega bivališča sicer niso nujno neposredno povezane s spolno usmerjenosti in/ali identiteto oseb, vendar definitivno prispevajo k stopnji tveganja za stanovanjsko izključenost in brezdomnost.

Sledijo jim navedbe o diskriminaciji pri najemu ali nakupu: 8 % respondentk_ov navaja, da so doživele_i diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti, 6 % diskriminacijo na podlagi starosti in 4 % diskriminacijo na podlagi drugih osebnih okoliščin. 5 % mladih, ki so odgovorile_i na vprašalnik, je navedlo, da jim je iskanje primerne bivališča oteževal dostop do državne pomoči oz. subvencij.

Graf 8: Ali si pri iskanju trenutnega bivališča naletel_a na kakšne težave?

Mlade LGBTIQ+ osebe torej pri zagotavljanju ustreznega bivališča naletijo na težave, ki najverjetneje pestijo tudi njihove vrstnice_ke – to so visoke cene najemnin in nereguliran nepremičninski trg, ki otežuje pravno-formalno urejanje podnajemniških razmerij (prijava stalnega ali začanega bivališča) – kljub temu pa so se nekatere od njih srečale tudi z diskriminacijo. Že tako težavno udeleževanje na nepremičninskem trgu, tako najemniškem kot lastniškem, je za nekatere LGBTIQ+ mlade osebe oteženo zaradi njihove spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete, kar nakazuje na globoko zakoreninjene dejavnike tveganja za stanovanjsko izključenosti in brezdomnost mladih LGBTIQ+ oseb.

Pomemben vidik zagotavljanja ustreznega bivališča je tudi finančna zmožnost za najem ali nakup in plačevanje rednih obratovalnih stroškov, zato smo mlade LGBTIQ+ osebe vprašale_i, katere redne mesečne prihodke prejemajo in kaj si lahko z njimi privoščijo.

Graf 9: Katere redne (mesečne) dohodke prejemaš?

Graf 10: Kaj si lahko privoščiš z dohodki, ki jih prejemaš?

Kljub temu da kar

58 %

mladih LGBTIQ+ oseb navaja, da bi jim pri reševanju trenutne neustrezne bivanjske situacije najbolj pomagalo

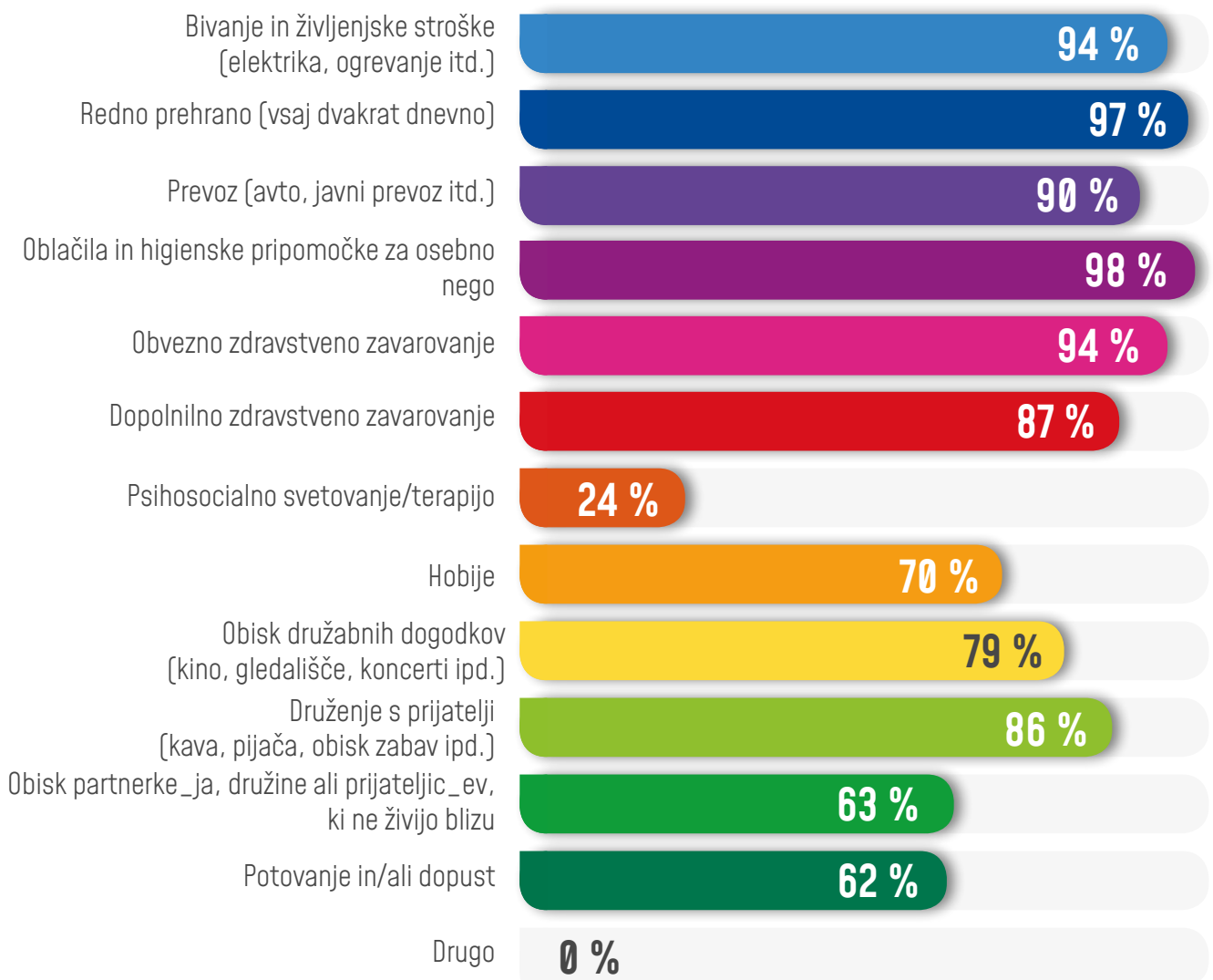
psihosocialno svetovanje oz. terapija,

si jih le-to s trenutnimi dohodki lahko privošči le

11 %.

Pomembne razlike se kažejo med osebami, ki so redno zaposlene, in tistimi, katerih prihodki so bolj prekarne oblike. 63 anketirank_cev (25 %) prejema prihodke iz redne zaposlitve in ta skupina mladih LGBTIQ+ oseb navaja, da si lahko s svojimi prihodki privošči večino izdatkov, navedenih v vprašanju.

Graf 11: Kaj si lahko privoščiš s prihodki – redna zaposlitev (N=63)

Mlade_i, ki jim rednih prihodkov ne zagotavlja redna zaposlitev, navajajo, da si v splošnem lahko našteje izdatke privošči v veliko manjšem obsegu.

Graf 12: Kaj si lahko privoščiš s prihodki – prekarni prihodki (N=176)

Podatki kažejo zaskrbljujočo sliko pri mladih respondentkah_ih z bolj prekarno situacijo, saj si jih več kot polovica (59 %, N=176) s svojimi prihodki ne more privoščiti bivanja in življenjskih stroškov, več kot tretjina (39 %, N=176) pa redne prehrane (vsaj dvakrat dnevno). 19 oseb (13 %, N=176) je tudi navedlo, da trenutno ne prejemajo rednih mesečnih prihodkov. Zanimalo nas je, kako se v tem primeru preživljajo. 15 od teh oseb navaja, da jih preživljajo starši, ostale 4 osebe se preživljajo iz prihrankov ali z zadolževanjem.

Posebej nizek odstotek pri obeh skupinah pa navaja, da si lahko privošči psihosocialno svetovanje ali terapijo. Podatek lahko razumemo kot odraz težko dostopnih podpornih in terapevtskih storitev, ki so v veliki meri samoplačniške.

Podatki kažejo, da je približno tretjina (28 %) mladih LGBTIQ+ oseb, ki so izpolnile vprašalnik, v veliki meri ekonomsko odvisna od svojih staršev. 59 % (N=69) teh oseb trenutno prebiva pri starših ali skrbnicah_kih, kar njihovo ekonomsko odvisnost dodatno pogloblja. 78 % (N=69) mladih, ki so ekonomsko odvisne_i od staršev ali skrbnic_kov in trenutno bivajo z njimi, je stanovanjsko izključenih:

53 % jih prikriva svojo LGBTIQ+ identiteto zaradi strahu za svojo varnost,

56 % jih doživlja psihično nasilje,

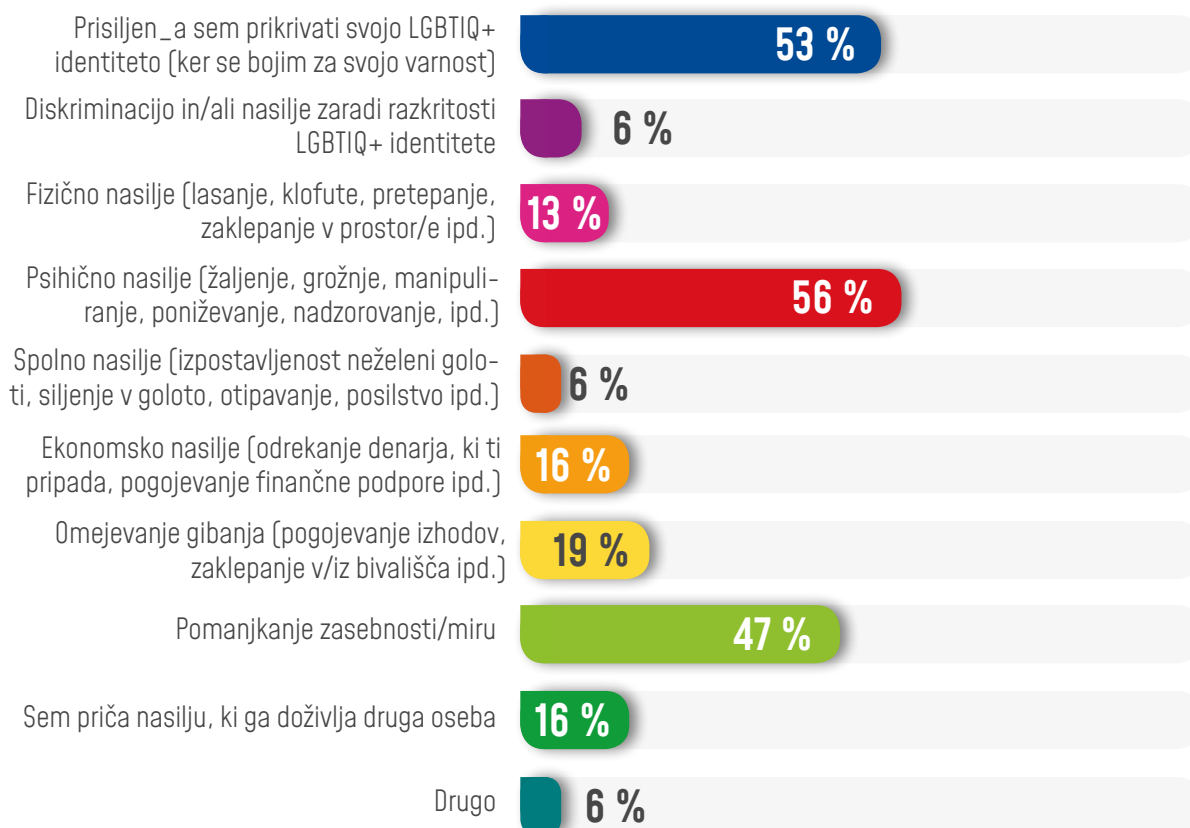

16 % jih doživlja ekonomsko nasilje,

13 % jih doživlja fizično nasilje.

Graf 13: Mladi, ki so ekonomsko odvisni od svojih staršev ali skrbnic_kov in trenutno živijo pri njih v bivališču doživljajo: (N=59)

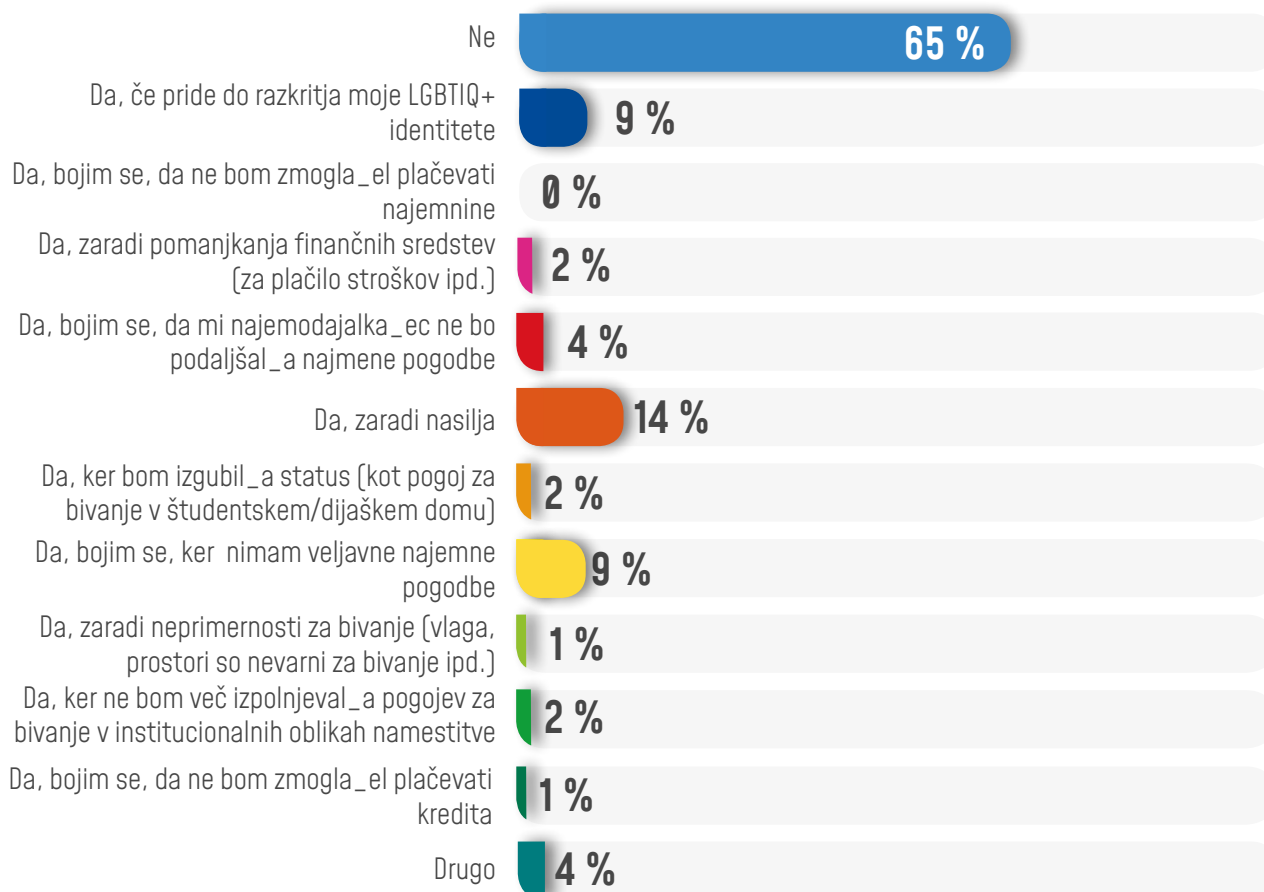

3.4. Stabilnost bivališča

Enako pomembna, kot je možnost dostopa do ustreznega bivališča, je tudi možnost ohranjanja ustreznega bivališča, zato smo kot četrto skupino dejavnikov, ki karakterizirajo ustrezno bivališče, postavile_i kategorijo stabilnosti bivališča, ki opredeljuje možnost dolgoročnega ohranjanja bivališča ter obstoj podpornih sistemov v primeru težav z ohranjanjem bivališča.

35 % respondentk_ov navaja, da jih skrbi, kako dolgo bodo lahko prebivale_i v trenutnem bivališču. Ta odstotek je nižji pri osebah, ki so redno zaposlene in prejemajo redne prihodke (25 %, N=63) in višji pri tistih, katerih prihodki so bolj prekarne narave (39 %, N=176).

Graf 14: Ali te skrbi, kako dolgo boš lahko prebival_a v trenutnem bivališču?

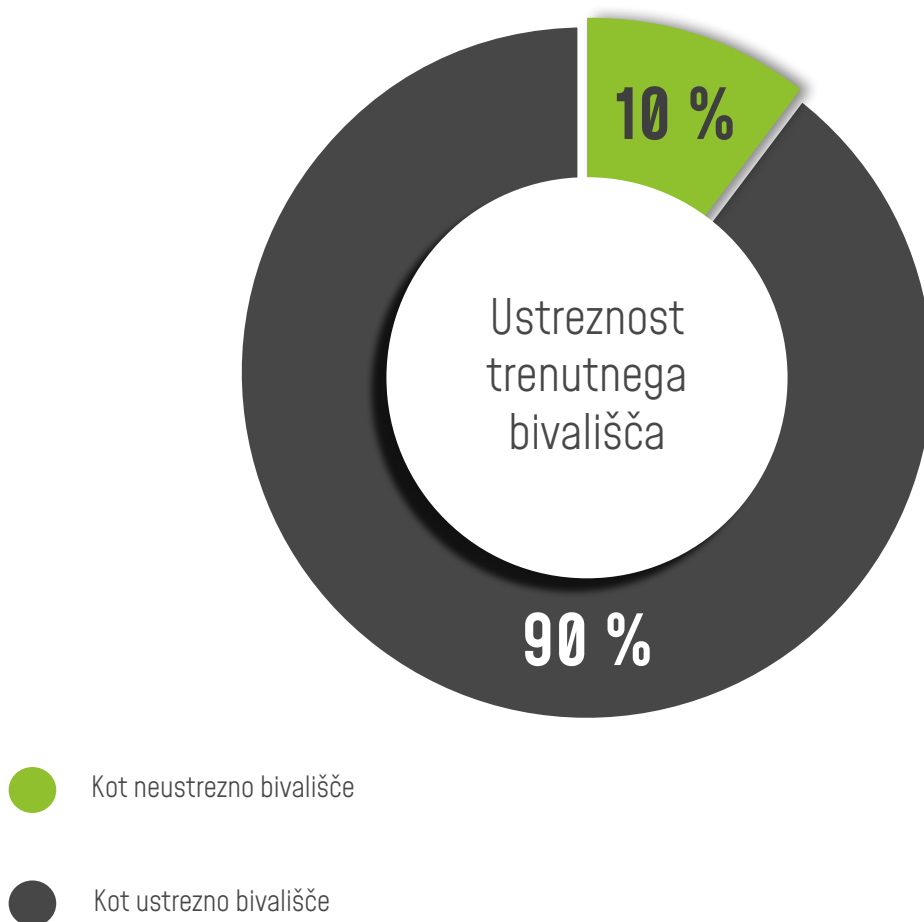
Vidimo lahko, da je glavni razlog za skrb glede stabilnosti bivališča strah pred razkritjem LGBTIQ+ identitete, kar ponovno kaže na dejavnike tveganja za stanovanjsko izključenost in brezdomnost, ki so povezani s specifičnimi okoliščinami LGBTIQ+ mladih. Ponovno se kažejo dejavniki tveganja, ki povečujejo možnost za stanovanjsko izključenost ali brezdomnost mladih LGBTIQ+ oseb – poleg dejavnikov, ki si jih delijo z vrstnicami_ki (finančni vidik zagotavljanja bivališča) se srečujejo še z možnostjo izgube bivalne stabilnosti zaradi razkritja njihove spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete. Tovrstne okoliščine ne poglobljajo le dejavnikov tveganja za stanovanjsko izključenost ali brezdomnost, temveč tudi dejavnike manjšinskega stresa, ki negativno vpliva na duševno zdravje LGBTIQ+ oseb.

4. Samopercepcija ustreznosti bivanjskih razmer mladih LGBTIQ+ oseb

Kako mlade LGBTIQ+ osebe ocenjujejo ustreznost lastnega bivališča, je pomemben podatek, ki kaže na stopnjo njihove senzibilnosti za neustrezne bivanjske situacije, v katerih se znajdejo. Glede na teorijo manjšinskega stresa lahko predvidevamo, da so [mlade] LGBTIQ+ osebe do neke mere desenzibilizirane za določene oblike diskriminacije in mikroagresij, saj so jim redno izpostavljene skozi vsa obdobja svojega življenja.

Ravno ta trend se je pokazal tudi pri respondentkah_ih v pričujoči raziskavi, kjer jih je zgolj 10 % ocenilo, da trenutno ne bivajo v ustreznem bivališču, medtem ko je pri transspolnih osebah ta odstotek nekoliko višji – 15 % (N=46). Če upoštevamo zgornje ocene stanovanjske izključenosti na podlagi postavljenih parametrov ustreznosti bivališča, lahko vidimo, da kar 78 % mladih, ki so stanovanjsko izključene_i, svojih okoliščin ne prepozna kot takih.

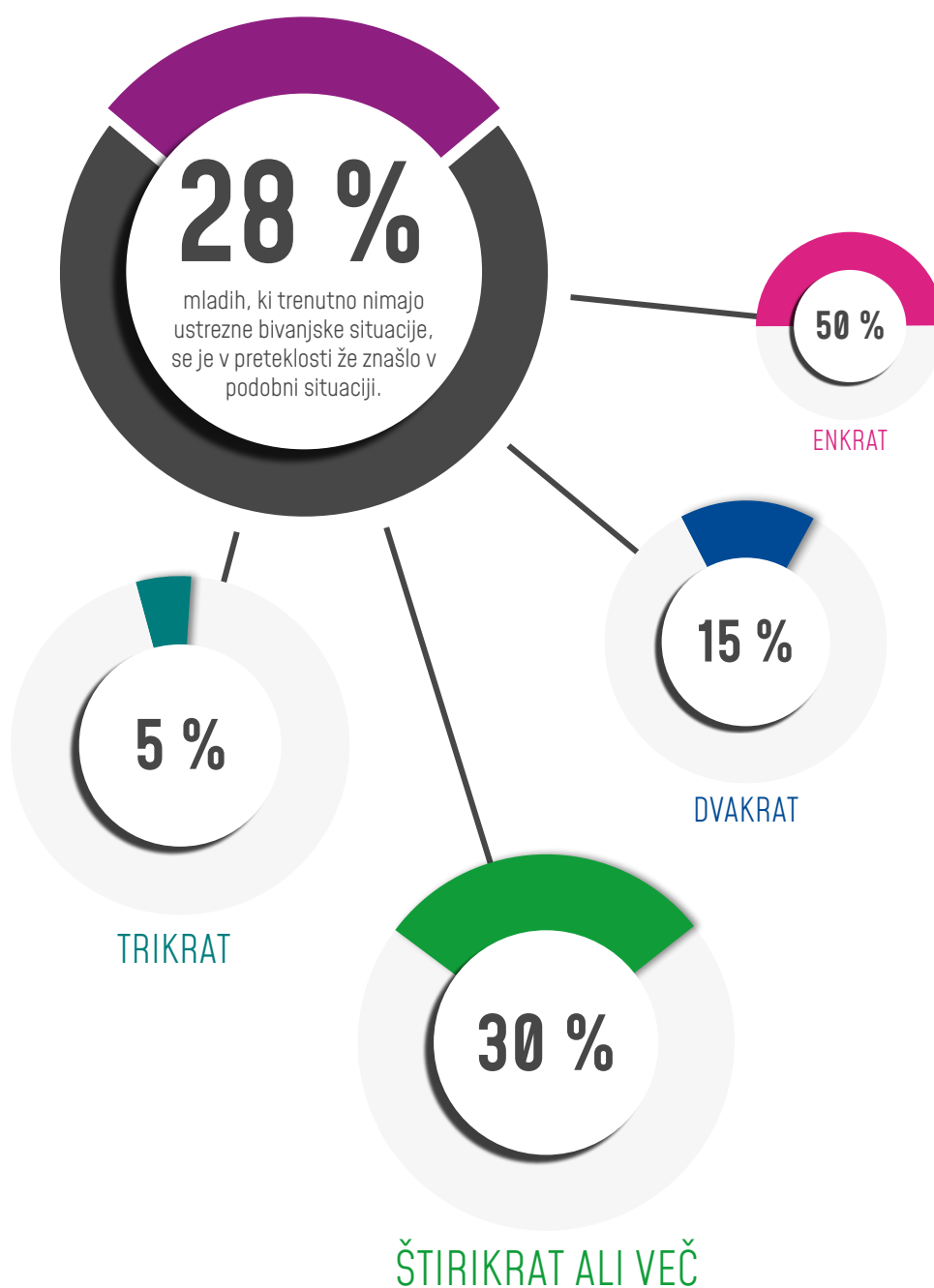
Graf 15: ocenjuješ svoje trenutno bivališče (bivališče je prostor, kjer hraniš svoje osebne predmete/lastnino in kjer najpogosteje spiš)?

Zanimalo nas je tudi, ali respondentke_i ocenjujejo, da so se kadarkoli v preteklosti znašle_i v neustrezni bivanjski situaciji. 23 % respondentk_ov navaja, da so v preteklosti bivale_i v neustreznem bivališču, od tega se jih je 50 % (N=58) v takšni situaciji znašlo enkrat, 15 % (N=58) dvakrat, 5 % trikrat (N=58) in kar 30 % (N=58) štirikrat ali večkrat. 11 (28 %, N=58) oseb je takih, ki svojo trenutno bivanjsko situacijo ocenjujejo kot neustrezno in so se tudi v preteklosti že znašle v bivanjski stiski.

Med transspolnimi osebami se je v neustrezni bivanjski situaciji v preteklosti znašlo 30% (N=46) respondentk_ov.

Graf 16: Kolikokrat si se znašla_el v takšni situaciji? (N=58)

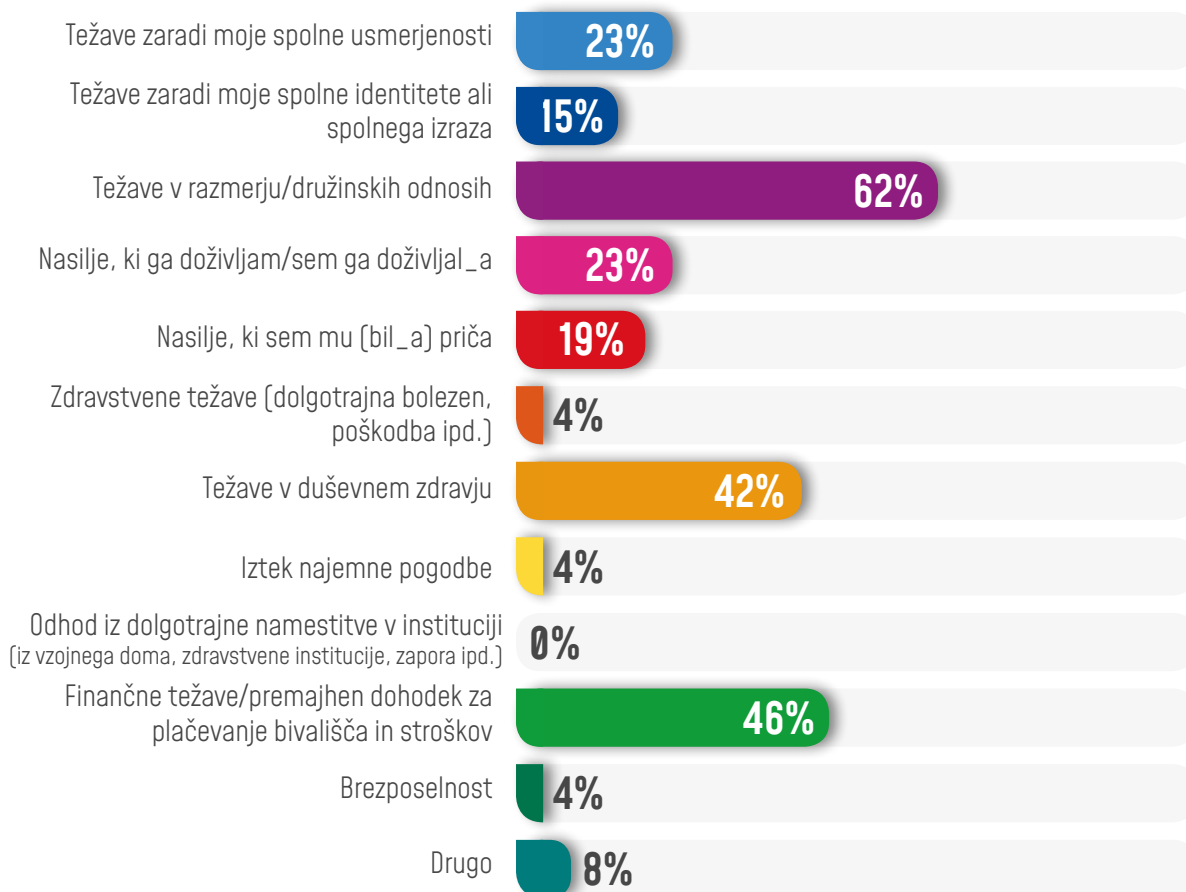

4.1. Samopercepcija trenutnih bivanjskih razmer

Glede na to, da je le 10 % mladih respondentk_ov navedlo, da živijo v neustrezni bivanjski situaciji, medtem ko odgovori na nekatera druga vprašanja nakazujejo, da je odstotek mladih, ki živijo v neustrezni bivanjski situaciji, skoraj trikrat višji (42 %), lahko sklepamo na normalizacijo nekaterih oblik diskriminacije in nasilja na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete, ki niso nujno percipirane kot dovolj »nasilne« in »nevarne«, da bi jih kategorizirale_i kot nasilje.

Največ respondek_ov navaja, da so razlogi za njihovo neustrezno bivanjsko situacijo težave v razmerju ali družinskih odnosih (62 %, N=26), finančne težave (46 %, N=26) in težave v duševnem zdravju (42 %, N=26). Odstotki so nekoliko višji pri transspolnih osebah: 71 % (N=7) kot razlog za svojo neustrezno bivanjsko situacijo navaja težave v razmerju ali družinskih odnosih in 57% (N=7) težave v duševnem zdravju.

Graf 17: Kaj te je privedlo do neustrezne bivanjske situacije? (N=26)

62 %

TEŽAVE V RAZMERJU/
DRUŽINSKIH ODNOSIH

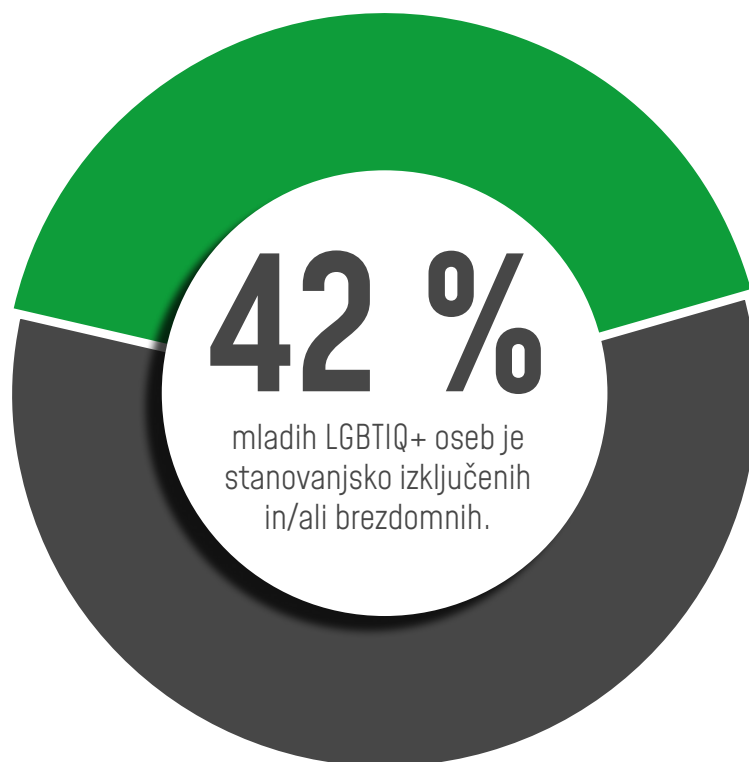
42 %

TEŽAVE V DUŠEVNEM
ZDRAVJU

46 %

FINANČNE
TEŽAVE

78 %

mladih LGBTIQ+ oseb v **neustrezn**i bivanjski situaciji svoje situacije **ne prepozna** kot take.

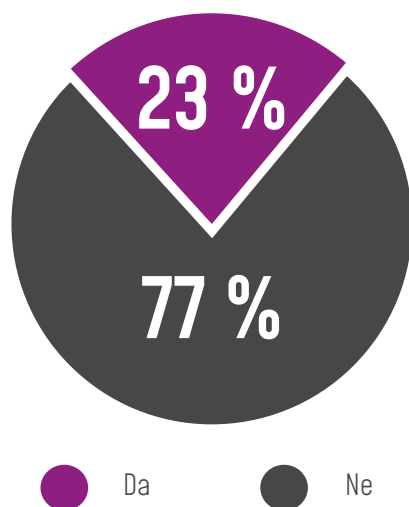
Od 250 vprašanih jih je **z**golj **10 %** ocenilo, da je njihovo trenutno bivališče neprimerno.

Dve osebi navajata, da sta se poslužili odhoda na delo v tujino (au pair, delo v tujini z vključeno namestitvijo oz. bivanjem ipd.) kot kratkoročne rešitve za svojo neustrezno bivanjsko situacijo. Po ena oseba se je pri kratkoročnem reševanju svoje bivanjske situacije poslužila iskanja dela z vključeno namestitvijo oz. bivanjem (sezonsko delo, delo na kmetiji, občasno delo v tujini ipd.), preživetvenega seksa (iskanje spolnih partnerk_jev, pri katerih lahko preživiš noč) ter preživljanja noči v bolnišnici oz. na urgenci. Prav tako so respondentke_i navedle_i, da so kot kratkoročno rešitev uporabile_i najem sobe v hostlu čez vikend ali noč preživele_i zunaj.

Trajanje bivanjske stiske kaže tako na prisotnost in učinkovitost mehanizmov spoprijemanja s stiskami kot tudi na prisotnost podpornih struktur, ki mlade podpirajo pri izhodu iz neustreznih bivanjskih situacij. 8 respondentk_ov navaja, da njihova neustrezna bivanjska situacija traja manj kot 4 leta, večina teh respondent_ov (6) navaja, da je njihova bivanjska stiska nastala pred manj kot pol leta. Preostale osebe (2), ki so svojo bivanjsko situacijo prepoznale kot neustrezno, navaja, da le-ta traja že celo njihovo življenje, med 4 in 21 let ali od razkritja LGBTIQ+ identitete.

4.2. Samopercepcija preteklih bivanjskih razmer

Graf 18: Ali si se kdaj v preteklosti znašla_el v situaciji/ah, ko nisi imel_a ustreznega bivališča?

Pri samopercepciji ustreznosti bivalnih pogojev nas je zanimalo tudi, ali so mlade LGBTIQ+ osebe, ki so izpolnile vprašalnik, kadarkoli v preteklosti živele v okoliščinah, ki jih ocenjujejo kot neustrezne. 23 % respondentk_ov je na to vprašanje odgovorilo pritrdilno, hkrati pa podatki kažejo, da se je kar 28 % (N=58) oseb, ki trenutno nimajo ustrezne bivanjske situacije, v preteklosti že znašlo v podobni situaciji.

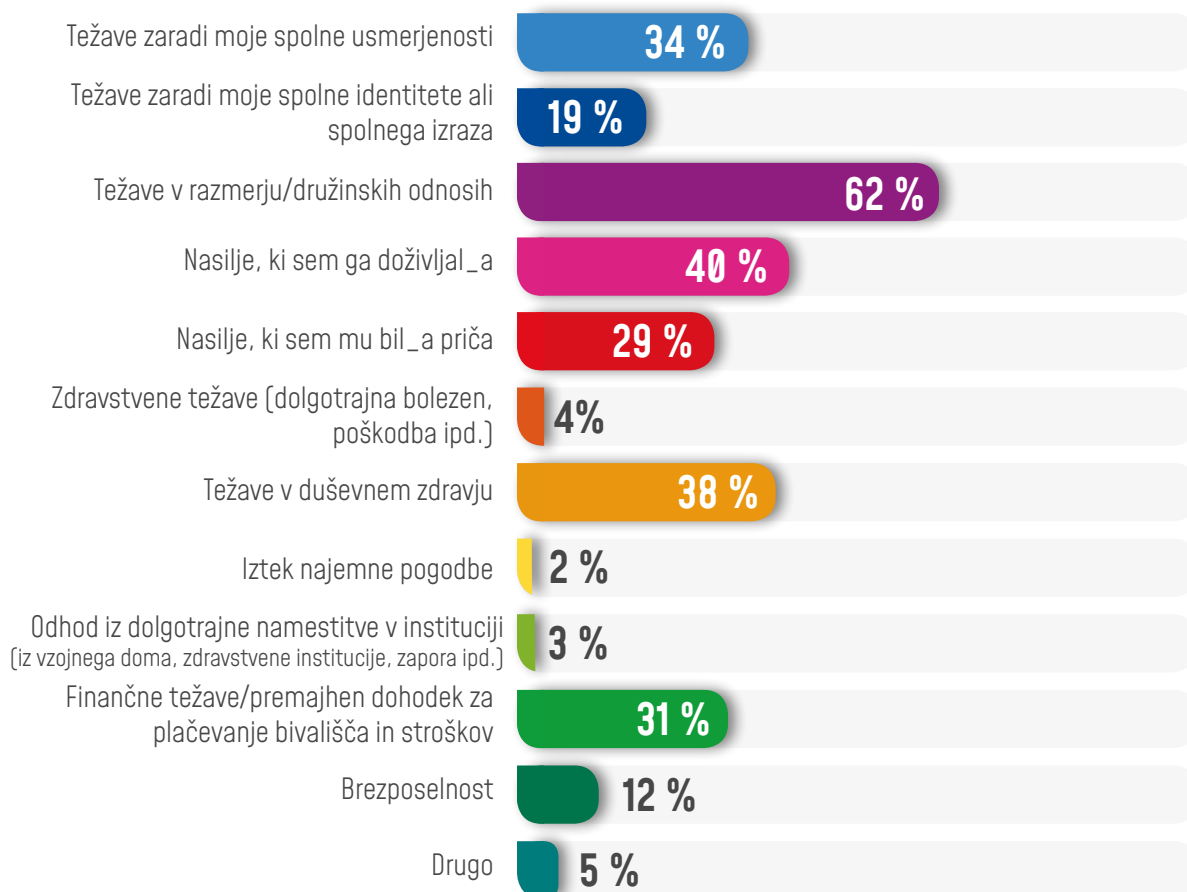
Od respondentk_ov, ki so odgovorile_i, da so v preteklosti živele_i v neustreznih okoliščinah, se je 29 oseb (50 %, N=58) v takšni situaciji znašlo enkrat, 9 oseb (15 %, N=58) dvakrat, 3 osebe (5 %, N=58) trikrat in 17 oseb (30 %, N=58) štirikrat ali večkrat.

Večina mladih je takrat prebivala pri starših ali skrbnicah_kih (48 %, N=58), kar ponovno nakazuje na korelacijo med primarnimi družinskimi okolji in povečanim tveganjem za stanovanjsko izključenost mladih LGBTIQ+ oseb, ki so odgovorile_i na vprašalnik.

Pri 21 (36 %, N=58) respondentkah_ih je neustrezna bivanjska situacija trajala eno leto ali manj, pri ostalih več kot eno leto. Številne_i respondentke_i navajajo, da so v neprimerni bivanjski situaciji že celo življenje: »večino otroštva«, »21 let... moje celo življenje do zdaj, ko sem se izselila«, »od malega«.

Največ respondentk_ov navaja, da so bili razlogi za njihovo neustrezno bivanjsko situacijo težave v razmerjih ali družinskih odnosih (62 %, N=58), nasilje, ki so ga doživljale_i (40 %, N=58), sledijo težave v duševnem zdravju (38 %, N=58), težave zaradi spolne usmerjenosti (34 %, N=58), finančne težave (31 %, N=58) in nasilje, ki so mu bile_i priča (29 %, N=58).

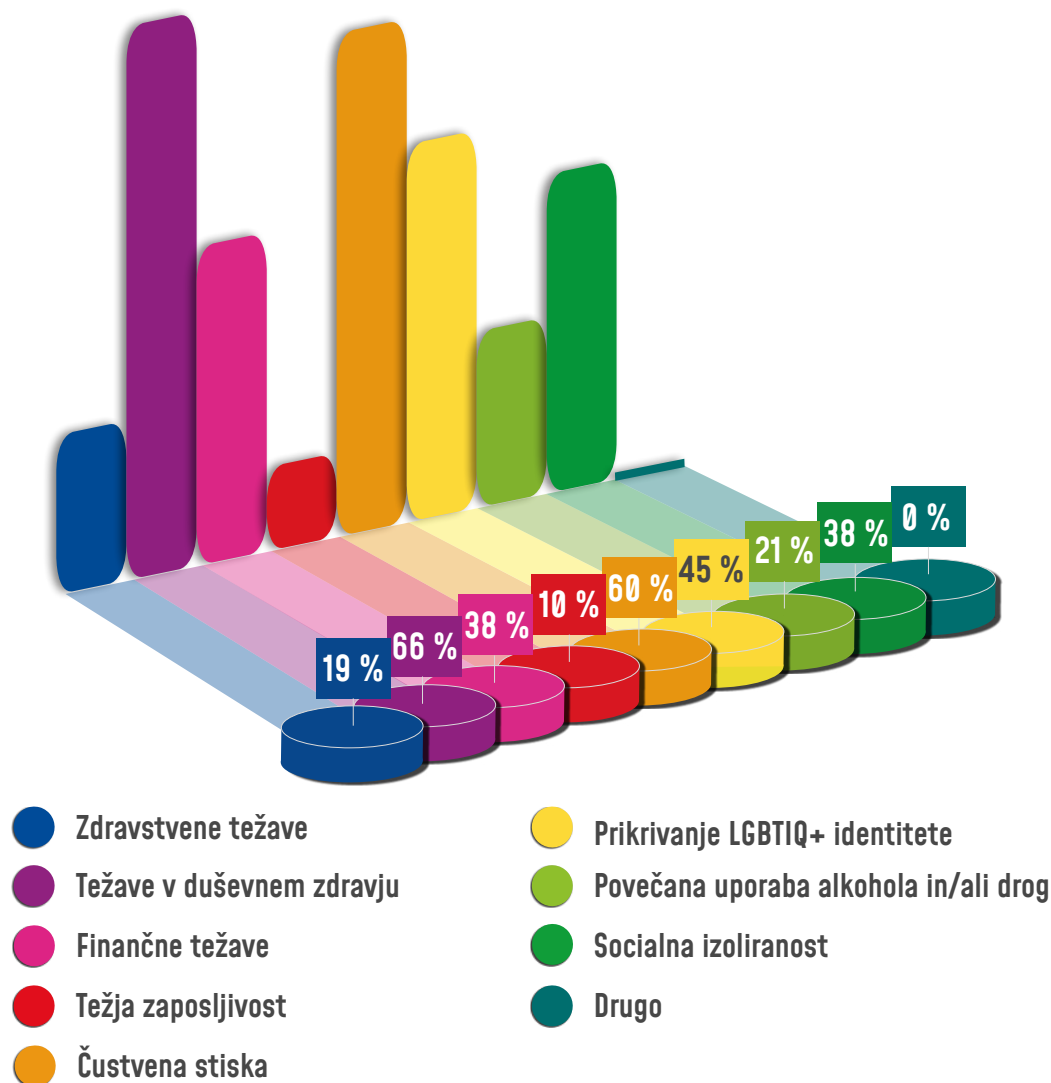
Graf 19: Kaj te je privedlo do neustrezne bivanjske situacije? (pretekla situacija)

8 (47 % N=17) oseb navaja, da so se v preteklosti poslužile preživetvenega seksa (iskanje spolnih partnerk_jev, pri katerih lahko preživiš noč) kot kratkoročne rešitve za svojo bivanjsko stisko, po 6 oseb (35 %, N=17) pa je rešitev iskalo v delu z vključeno namestitvijo oz. bivanjem in v odhodu na delo v tujino. Sledijo 3 osebe (18 %, N=17), ki so noč preživele v psihiatrični bolnišnici, ter osebi, ki sta noč preživel na policijski postaji oz. v priporu ali na urgenci oz. v bolnišnici (po ena oseba).

Osebe, ki so se v preteklosti srečale z neustrezno bivanjsko situacijo, smo vprašale_i tudi o dolgoročnih posledicah, ki jih pripisujejo svojim izkušnjam. Kar 66 % respondentk_ov (N=58) je navedlo, da imajo zaradi bivanjske stiske težave v duševnem zdravju, 60 % (N=58) jih ima čustvene stiske in 45 % (N=58) jih prikriva svojo LGBTIQ+ identiteto. Sledijo osebe, ki imajo finančne težave (38 %, N=58), so socialno izolirane (38 %, N=58) in navajajo povečano uporabo alkohola in/ali drog (21 %, N=58).

Graf 20: Katere dolgoročne posledice neustrezne bivanjske situacije še opaziš v svojem življenju? (N=58)

Vse transspolne osebe (N=14), ki so se v preteklosti znašle_i v neustrezni bivanjski situaciji, poročajo o poslabšanem duševnem zdravju kot o dolgoročni posledici izkušnje, 71 % jih poroča o čustvenih stiskah, 50 % o socialni izoliranosti in 29 % o zdravstvenih težavah.

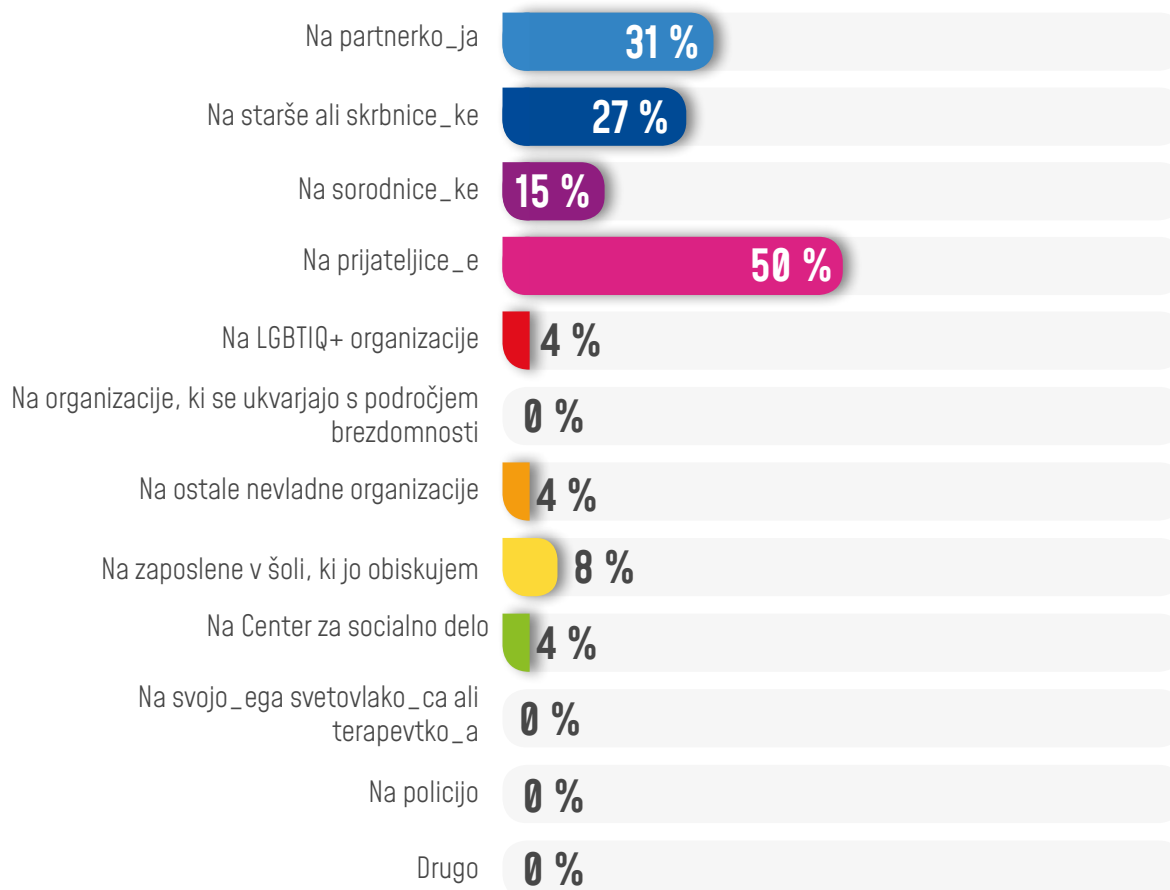
Navedene posledice bivanjskih stisk, ki jih respondentke_i navajajo, kažejo na vpliv, ki ga imajo neustrezne bivanjske razmere na duševno zdravje, čustvene stiske in občutek, da morajo prikrivati svojo LGBTIQ+ identiteto. Vse omenjene posledice stanovanjske izključenosti ali brezdomnosti je potrebno torej razumeti v okviru socialno-ekonomskih posledic, ki jih ima bivanjska stiska na življenje posameznikov, ki presegajo zgolj vpliv na bivanjski prostor – obsegajo vse vidike življenja mlade osebe.

5. Strategije spoprijemanja in mehanizmi podpore

Za oblikovanje strateških mehanizmov in podpornih storitev za mlade LGBTIQ+ osebe je pomembno, da razumemo dinamike in strategije spoprijemanja mladih LGBTIQ+ oseb z neustreznimi bivanjskimi situacijami ter dobimo uvid v vire podpore in pomoči, v katere mlade_i polagajo zaupanje, in izkušnje mladih LGBTIQ+ oseb, ki so se že znašle v bivanjskih stiskah.

Anketiranke_ce, ki svojo trenutno ali preteklo bivanjsko situacijo ocenjujejo kot neustrezno, smo povprašale_i o strategijah, ki so se jih poslužile_i za izboljšanje svojih bivanjskih razmer. Večina respondentk_ov navaja, da se je pri reševanju svoje trenutne bivanjske stiske obrnila na prijateljice_e (50 %, N=26) in na svoje partnerke_je (31 %, N=26), zgolj dve osebi sta se obrnili na zaposlene v šoli, ki jo obiskujeta, po ena oseba pa na LGBTIQ+ organizacije, druge nevladne organizacije in Center za socialno delo.

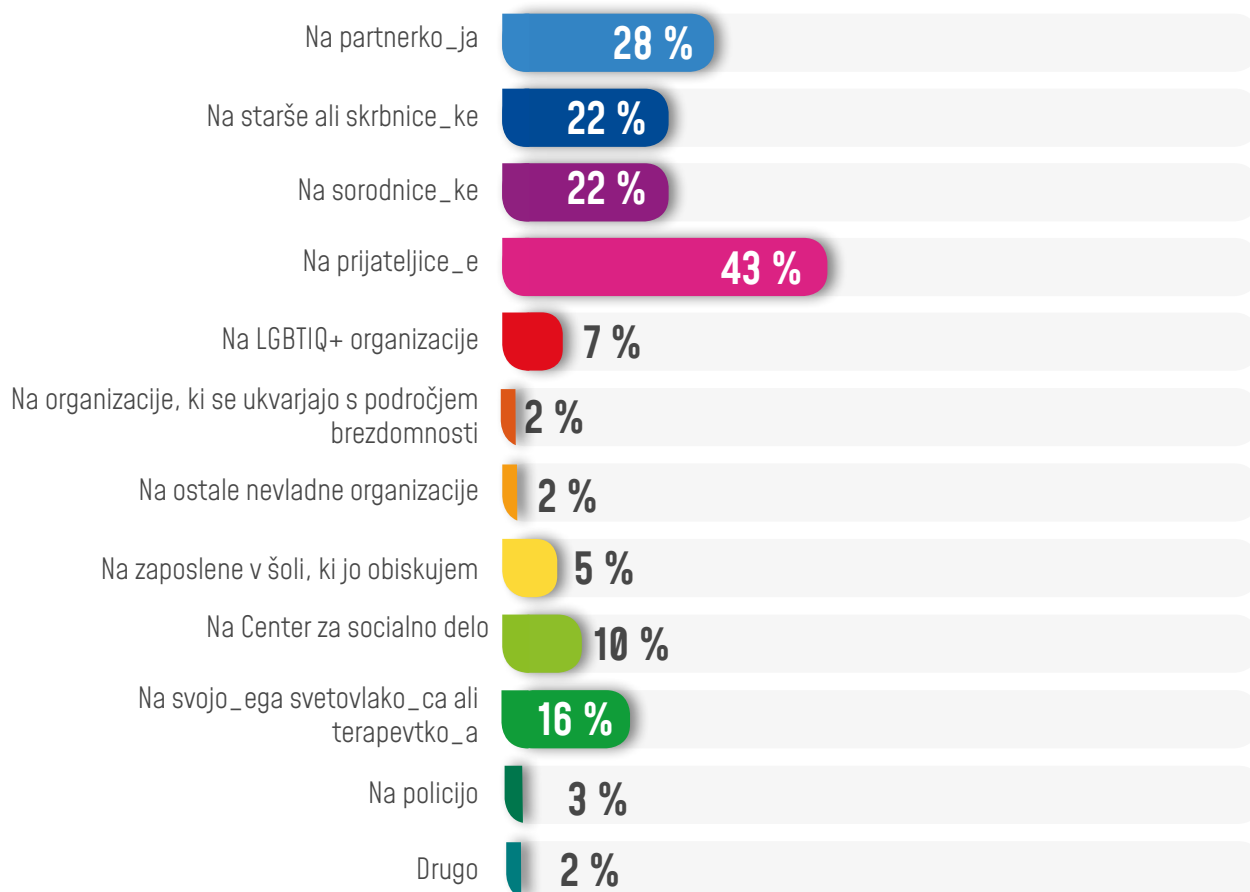
Graf 21: Na koga si se obrnil_a pri reševanju trenutne neustrezne bivanjske situacije? (N=26)

Dve osebi sta označili, da ne iščeta podpore oz. pomoči pri reševanju svoje neustrezne bivanjske situacije: ena zato, ker meni, da ji nihče ne more pomagati, ena pa zato, ker ima dostop do vseh stvari in lahko živi udobno in ne želi tega izgubiti.

Respondentke_i, ki so se v preteklosti znašle_i v neustreznih bivanjskih situacijah, so podpora in pomoč pri reševanju stiske večinoma iskale_i pri prijateljicah_ih (43 %, N=58), partnerkah_jih (28 %, N=58), starših ali skrbnicah_kih (22 %, N=58) in sorodnicah_kih (22 %, N=58). Ponovno se kaže, da podpore in pomoči osebe niso pogosto iskale pri nevladnih organizacijah in institucijah.

Graf 22: Na koga si se obrnil_a pri reševanju takratne neustrezne bivanjske situacije? (N=58)

Respondentke_i, ki svojo trenutno ali preteklo bivanjsko situacijo ocenjujejo kot neustrezno, navajajo, da se pri iskanju pomoči večinoma obračajo na svoje socialne mreže in minimalno na pristojne organizacije in institucije. Praktično nične navedbe o iskanju podpore pri nevladnih organizacijah – tako tistih, ki delajo z LGBTIQ+ osebami, kot tistih, ki delajo z brezdomnimi osebami – lahko razumemo kot pomanjkanje storitev, ki bi mlade v bivanjskih stiskah nagovorile, ali kot pomanjkanje storitev, ki so senzibilne za LGBTIQ+ specifične. Ne glede na razlog lahko trdimo, da je zaskrbljujoče nizko zaupanje mladih LGBTIQ+ oseb v institucije in nevladne organizacije dodaten dejavnik tveganja za stanovanjsko izključenost in brezdomnost.

10 oseb (17 %, N=58) je označilo, da pri reševanju svoje situacije niso iskale podpore, za razloge pa so večinoma navajale občutek nemoči in mnenje, da pomoči ne bi dobile:

»Ker sem bila otrok + takrat se mi je tista situacija zdela nekaj popolnoma normalnega.«

»Večinoma sem bila vedno mnenja, da bo naslednji dan bolje ali pa se ne bom zbudila (kar je bila po mojem takratnem mnenju najboljša opcija).«

»Bila sem v študentskem domu katoliške gimnazije in nisem ravno vedela, na koga naj se obrnem, saj sem predvidevala, da se ne bodo postavili na mojo stran (iz verskih razlogov).«

»Ker mi pri državnih institucijah ne pripada.«

»Bojim se, da bodo prijavili policiji, tega nočem.«

»Občutiš sram, ker te vsi vprašajo: zakaj pa? in potem bi morala še njim vse razlagat.«

Večina vprašanih meni, da bi jim pri reševanju trenutne neustrezne bivanjske situacije pomagalo psihosocialno svetovanje ali terapija (58 %, N=26), sledijo finančna podpora (38 %, N=26) in redni prihodki oz. zaposlitev (38 %, N=26) ter dostop do ustreznega bivališča (19 %, N=26).

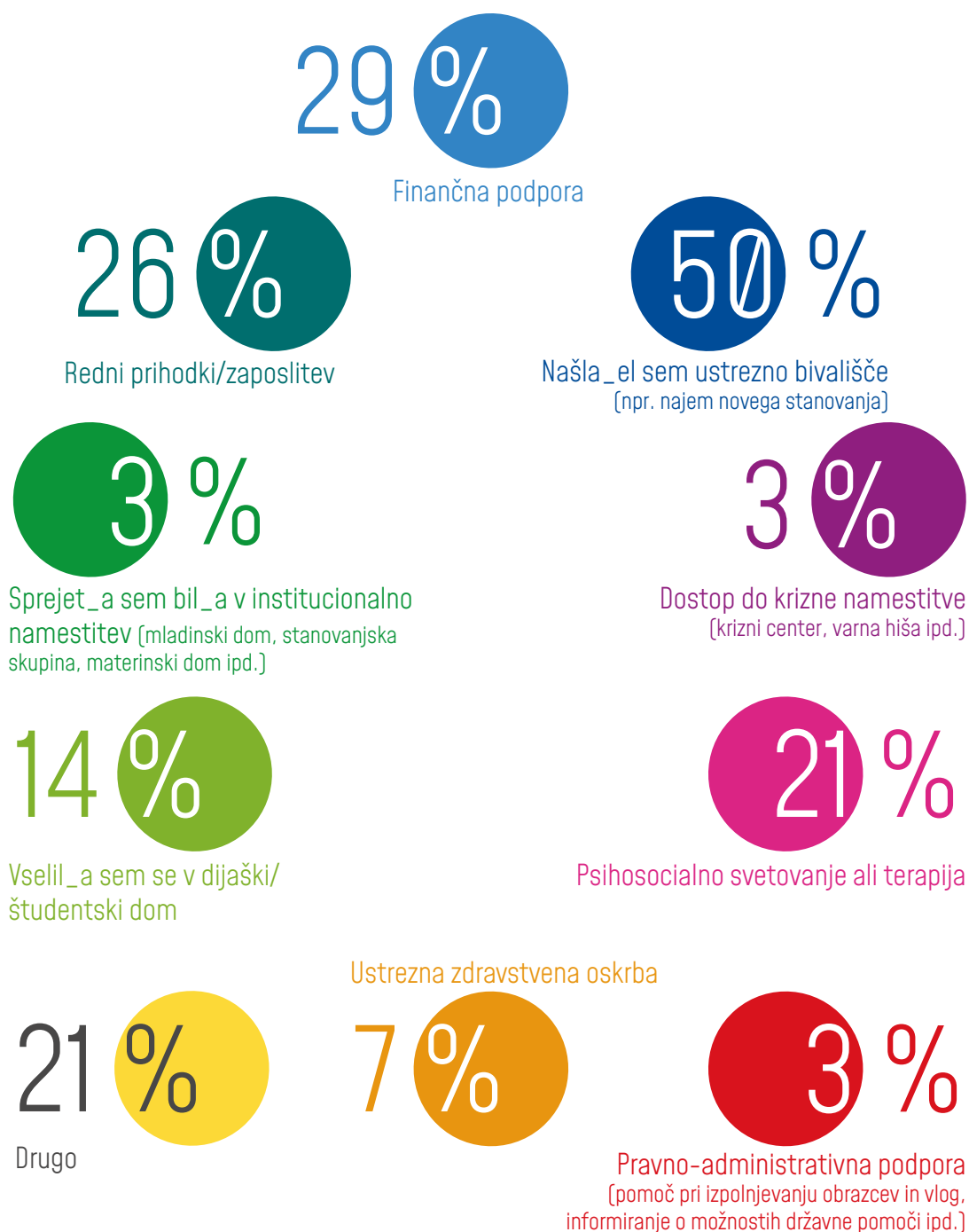
Graf 23: Kaj bi ti pomagalo pri reševanju trenutne neustrezne bivanjske situacije? (N=26)

Transspolne osebe, ki so odgovorile_i na zgornje vprašanje v 86 % (N=7) navajajo, da bi jim pri reševanju neustrezne bivanjske situacije pomagalo psihosocialno svetovanje ali terapija.

Večina respondentk_ov, ki so se v preteklosti znašle_i v neustrezni bivanjski situaciji (N=58), navaja, da jim je bivanjsko situacijo izboljšala selitev v ustrezno stanovanje (50 %), kot oblike uspešne podpore pa osebe navajajo tudi finančno podporo (29 %), redne prihodke oz. zaposlitev (26 %), psihosocialno svetovanje ali terapijo (21 %) ter vselitev v dijaški ali študentski dom (14 %).

Graf 24: Kaj ti je pomagalo, da si uspešno rešil_a svojo stanovanjsko stisko? (N=58)

33 respondentk_ov je navedlo še dodatne mehanizme in oblike podpore, ki bi jim lahko pomagale pri reševanju bivanjske stiske v preteklosti. Tu naštevamo nekatere:

»Psihosocialno pomoč zase predvsem pa za moje starše.«

»Dostopnost terapije oziroma skrb za mentalno zdravje (če si nad 18, je terapija praktično mogoča zgolj samoplačniško).«

»Predvsem kakršnokoli podporo. Ki bi mi dala vedeti, da ne bom spala zunaj.«

»Psihosocialno pomoč za starša, ki je izvajal nasilje nad mano.«

»Informacije o tem, na koga se v takih situacijah obrniti.«

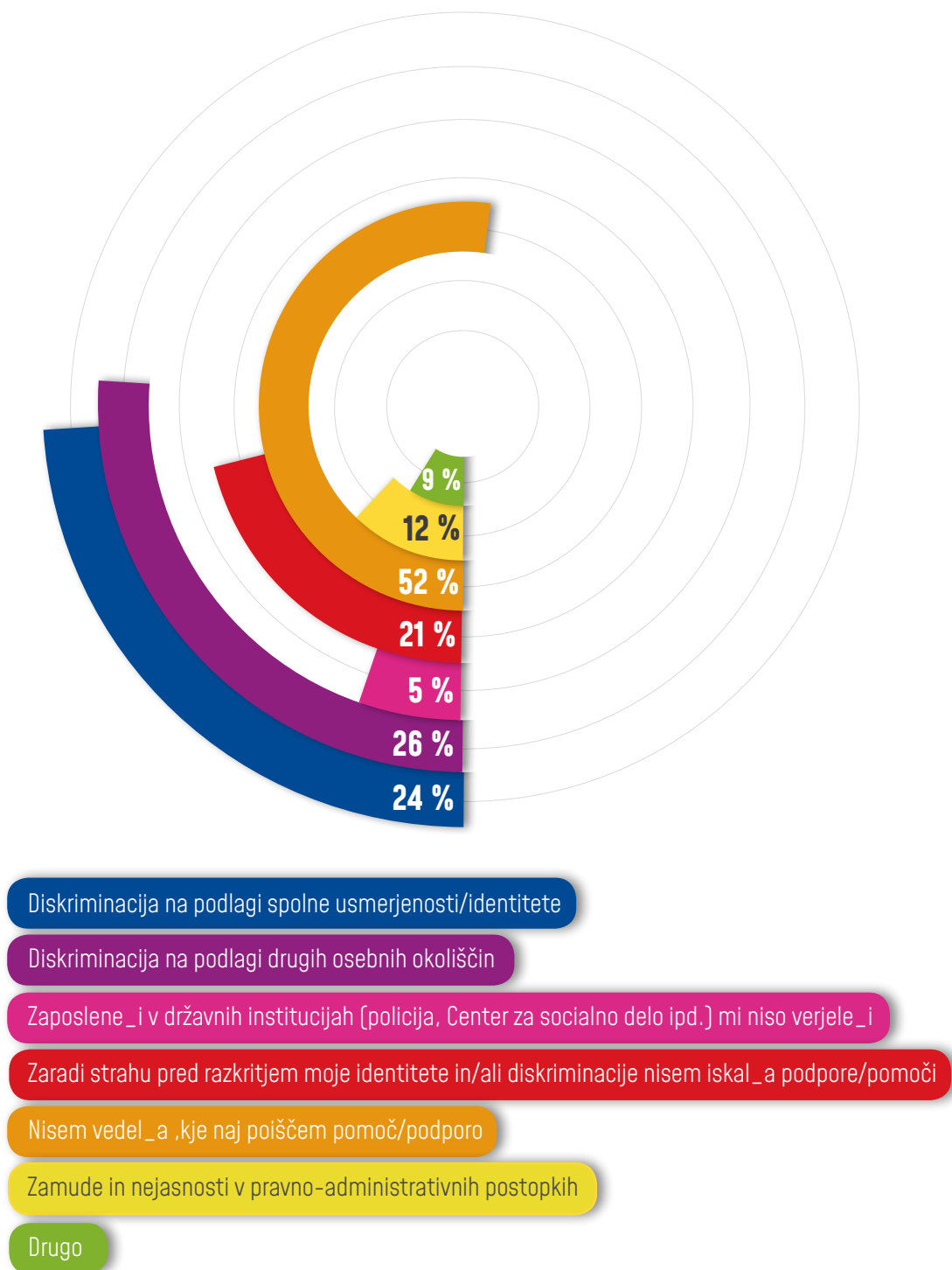
»Začasno (6 mesečno) brezplačno in zagotovljeno bivanje nekje na varnem, da bi se postavil na noge.«

»Večji poseg socialne službe v družini.«

Pri reševanju svoje bivanjske stiske respondentke_i pogrešajo ali so pogrešale_i psihosocialno podporo zase in svoje družinske člane, informiranje o različnih možnostih podpore in pomoči, možnost brezplačne varne namestitve, finančno pomoč in podporo državnih institucij.

Kar 52 % oseb (N=58), ki so se v preteklosti znašle v neustrezni bivanjski situaciji, navaja, da niso vedele, kam se lahko obrnejo po pomoč in podporo, 26 % (N=58) jih je pri reševanju svoje stiske naletelo na diskriminacijo na podlagi različnih osebnih okoliščin, 24 % (N=58) pa jih je doživelo diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete, medtem ko jih 21 % (N=58) zaradi strahu pred razkritjem njihove LGBTIQ+ identitete ali diskriminacijo ni iskalo pomoči in podpore.

Graf 25: S kakšnimi ovirami si se srečal_a pri reševanju svoje takratne bivanjske situacije? (N=58)

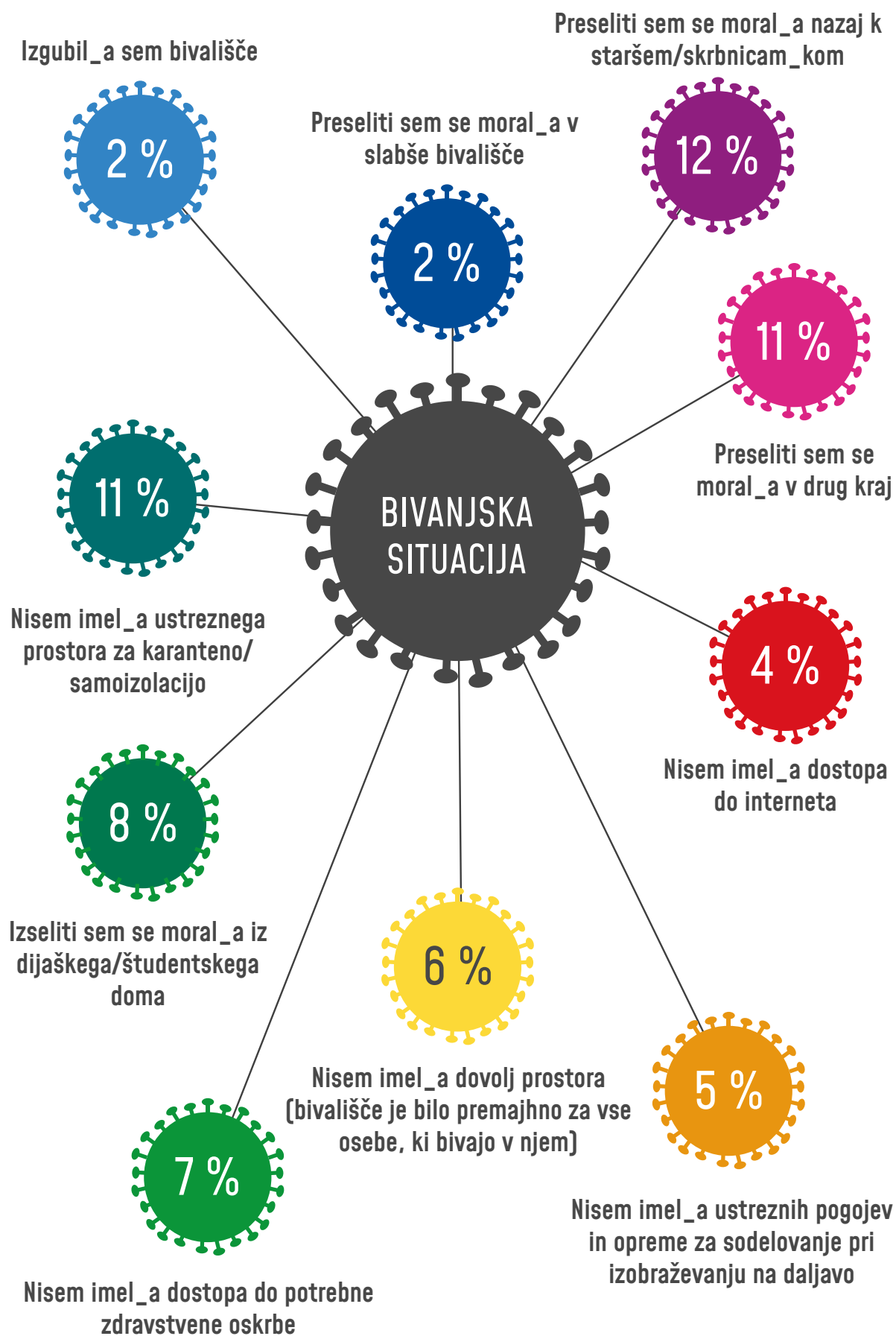
Podatki v zgornjem grafu prikazujejo zaskrbljujoč trend neučinkovitosti in nedostopnosti podpornih mehanizmov, ki presegajo socialne mreže vsake_ga posameznice_ka in ki bi jih lahko pričakovale_i od državnih institucij in nevladnih organizacij. Odgovore respondentk_ov lahko razumemo kot zevajočo praznino v ponudbi podpornih storitev za stanovanjsko izključene ali brezdomne mlade LGBTIQ+ osebe in pomanjkanje senzibilnosti obstoječih podpornih storitev, hkrati pa jih lahko razumemo tudi kot prikaz manifestacije škodljivih dinamik, kot so manjšinski stres in ponotranjena homofobija in transfobija.

6. Covid-19

Epidemija virusa covid-19, v primežu katere se je v zadnjem letu znašel cel svet, najbolj negativno vpliva na že sicer ranljive skupine, med brez dvoma tudi mlade LGBTIQ+ osebe. V okviru raziskave nas je zato zanimalo, kako so epidemija in ukrepi za njeno zaježitev vplivali na bivanjsko situacijo mladih LGBTIQ+ oseb ter na nekatere ključne dejavnike tveganja za stanovanjsko izključenost in brezdomnost: finančno stanje, osebne odnose in duševno zdravje.

Epidemija in ukrepi za njeno zaježitev so 19 % vprašanih prisilili, da zapustijo svoje bivališče, kar kaže na pomemben vpliv, ki ga je epidemija imela na bivanjsko situacijo mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji. Te osebe poročajo, da so posledice epidemije občutile na enega ali več naštetih načinov: preseliti so se morale preseliti nazaj k staršem ali skrbnicam_kom, iz dijaških in študentskih domov, v drug kraj ali v slabše bivališče, nekatere pa so tudi ostale brez bivališča.

Graf 26: Kako je epidemija covida-19 vplivala na tvojo bivanjsko situacijo?

Pomembno pa je izpostaviti podatek, da se je bilo 12 % respondentk_ov primoranih preseliti nazaj k staršem ali skrbnicam_kom. Kot kažejo nekateri že omenjeni podatki, številne mlade LGBTQ+ osebe v primarnem okolju doživljajo zavrnitve na podlagi svoje LGBTQ+ identitete, različne oblike nasilja ter velikokrat prikrivajo svojo LGBTQ+ identiteto. O stiskah zaradi selitve nazaj k staršem ali skrbnicam_kom pričajo tudi narativni odgovori, od katerih jih nekaj navajamo tukaj:

»Več tesnobe, stresa ipd., saj sem doma drugače le na vsake 14 dni po nekaj dni.«

»Ni bilo prijetno, saj s starši nismo v najboljših odnosih.«

»Nerad sem doma, ker skrivam svojo spolno usmerjenost in se pretvarjam, da sem nekdo drug.«

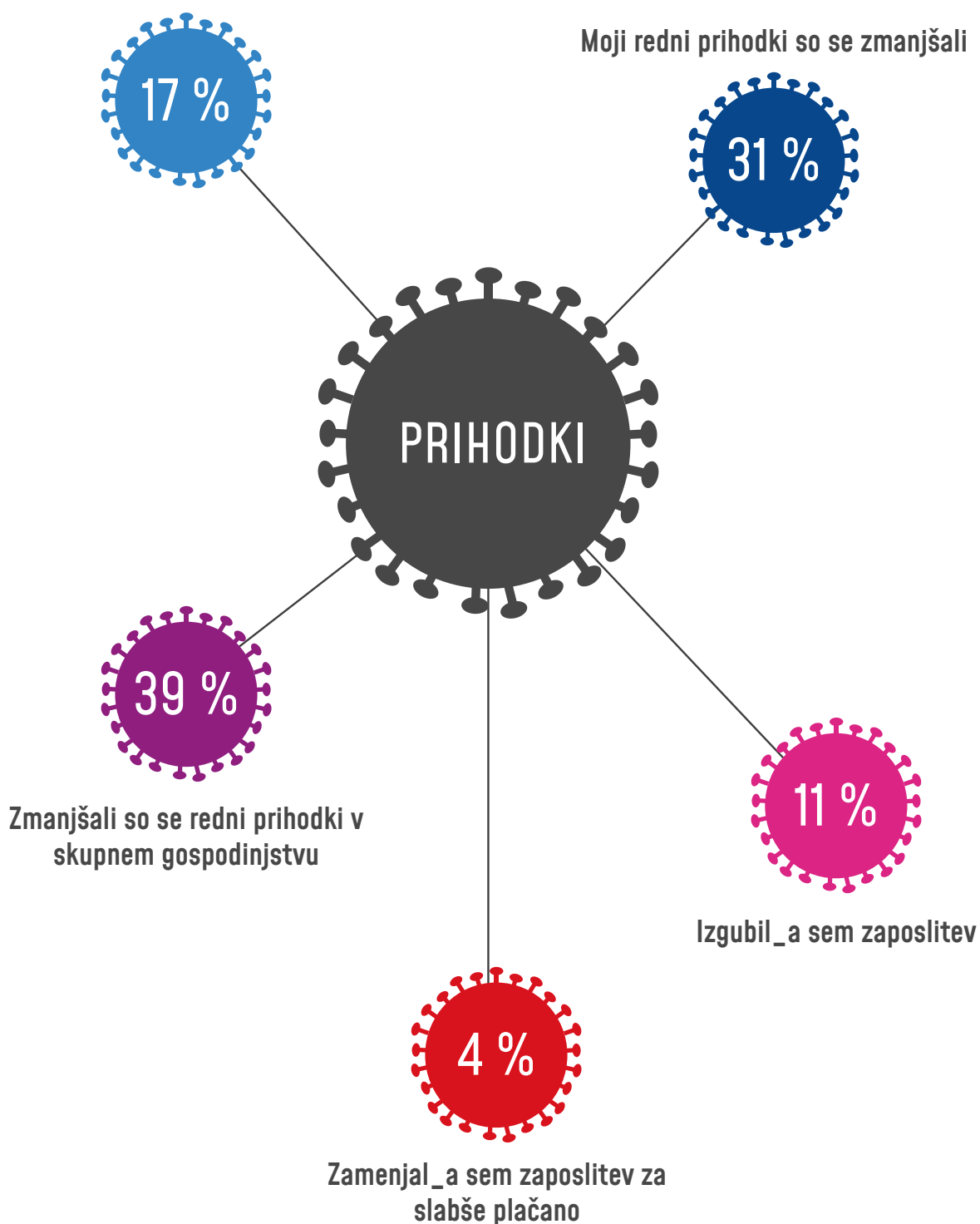
»Zapustiti sem moral študentski dom. Ob tem sem se počutil, kot da sem res izgubil dom, bil izgnan. Ker če ti lahko tako zlahka nekaj vzamejo, mar res to imaš?«

Kljub temu da respondentke_i ne poročajo o drastičnem vplivu epidemije in ukrepov za njeno zaježitev na njihovo trenutno bivanjsko situacijo, pa moramo v obzir vzeti tudi dinamike, ki povečujejo dejavnike tveganja za nastanek stanovanjske izključenosti in brezdomnosti, ki lahko že v bližnji prihodnosti pomenijo poslabšanje bivanjskih razmer.

Stabilna finančna situacija in redni prihodki so eden od ključnih pogojev za zagotavljanje ustreznega bivališča, zato nas je zanimalo, kako je epidemija vplivala na prihodke respondentk_ov. Kar 39 % jih poroča o zmanjšanih prihodkih v skupnem gospodinjstvu, 31 % jih poroča, da so se jim redni prihodki zmanjšali, 17 % jih je redne prihodke izgubilo in 11 % jih je izgubilo zaposlitev.

Graf 27: Kako je epidemija covida-19 vplivala na tvoje prihodke?

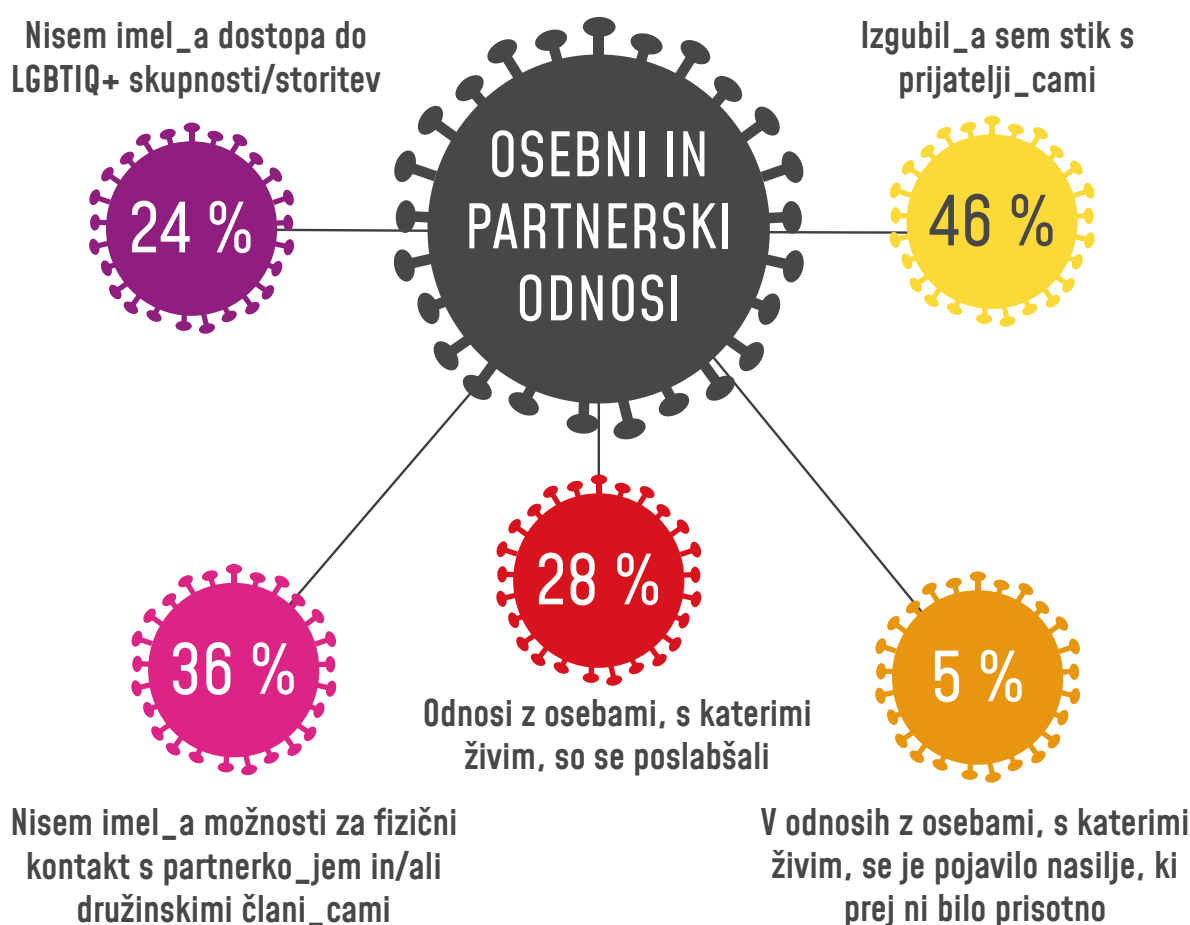
Izgubil_a sem redne prihodke

Duševno zdravje in socialni odnosi sta se izkazala za ključna dejavnika tako pri povečevanju tveganja za stanovanjsko izključenost in brezdomnost kot tudi pri spoprijemanju s stanovanjskimi stiskami. Zato nas je zanimalo, kako je epidemija vplivala na oba dejavnika.

Respondentke_i poročajo o opaznih spremembah v osebnih in partnerskih odnosih: 46 % jih poroča o izgubi stika s prijatelji_cami, 36 % pa jih ni imelo možnosti za fizični kontakt s partnerko_jem in/ali družinskimi člani_cami.

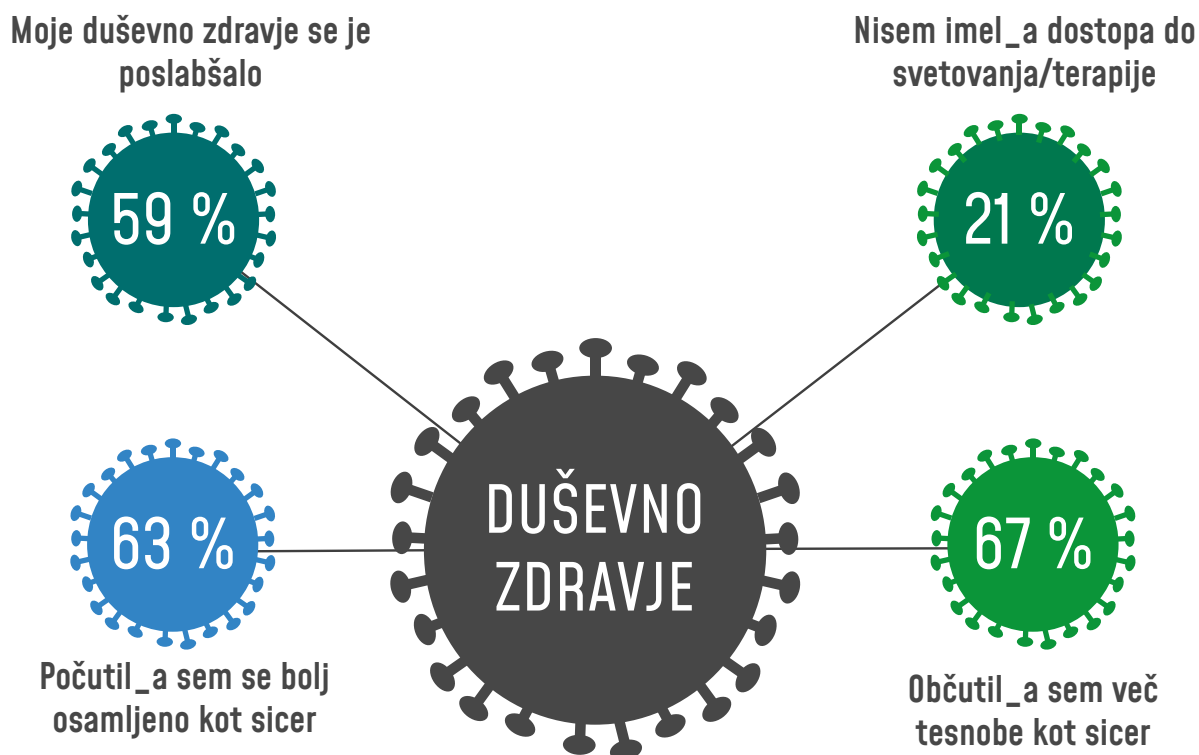
Graf 28: Kako je epidemija covida-19 vplivala na tvoje osebne/partnerske odnose?

Pomemben je tudi podatek, da 24 % respondentk_ov ni imelo dostopa do LGBTQ+ skupnosti in storitev, kljub temu da se je delo v LGBTQ+ organizacijah v veliki meri preselilo na splet. Ponudba spletnih prostorov in storitev, kot kaže, ne predstavlja ustrezne alternative za skupnostno udejstvovanje za skoraj četrtino respondentk_ov.

Največji vpliv epidemije so respondentke_i navajale_i v kontekstu duševnega zdravja. Kar 59 % respondentk_ov namreč navaja, da se jim je v času epidemije in ukrepov za njeno zaježitev poslabšalo duševno zdravje, medtem ko je 67 % respondentk_ov občutilo več tesnobe kot sicer. 63 % respondentk_ov se je v času epidemije in ukrepov za njeno zaježitev počutilo bolj osamljeno kot sicer.

Graf 29: Kako je epidemija covida-19 vplivala na tvoje duševno zdravje?

O neposrednem vplivu epidemije in ukrepov za njeno zaježitev, ki so ga občutile mlade LGBTIQ+ osebe, ki so izpolnile vprašalnik, ter o resnosti situacije v povezavi z osebnimi odnosi in duševnim zdravjem pričajo številni narativni odgovori, ki so jih ankterianke_ci zapisale_i pri reševanju vprašalnika. Tu navajamo le nekatere:

»Izguba stikov z ljudmi, izolacija z družino s slabimi odnosi, tesnoba, občutek brezizhodnosti.«

»Sem anksiozna zaradi nejasnega komuniciranja vlade/nijz. Že več let se spopadam z depresijo.«

»Pritisk šole, mature in občutek nesvobode mi je povzročal veliko čustveno stisko – počutila sem se nemočna, osamljena, nesvobodna, preobremenjena in depresivna.«

»Ker starši ne vejo za mojo spolno usmerjenost, a zaradi številnih namigov z moje strani že ugotavljajo, pogosto pride do napetosti in nesprejemljivih odzivov, zaradi česar se doma pogosto ne počutim sprejeto.«

»Počutim se, da imajo ostali z hujšimi življenjskimi situacijami prednost pri iskanju svetovanja v času covid-a in si ne upam iskati pomoči. Prav tako nimam rednih prihodkov in si ne morem plačati terapije.«

»Starši menijo, da jih ne potrebujem in da so predrage [terapije, op.a.].«

»Izolacija, izguba hobijev, ne smeš ven, popolnoma sem izgubila motivacijo, se začela [še bolj] spraševati o smislu vsega. Imam cel spekter duševnih težav, covid jih ni ustvaril, jih je pa poglobil.«

»Težave z motnjo hranjenja, težave v družini [v času začetka karantene], občutki osamljenosti, povečana anksioznost ter psihotične epizode.«

»Zoom in facebook chat mi enostavno nista uspela nadomestiti človeškega kontakta in so mi vse težave s povezavo in omejitvami e načina pritiskale na tesnobo in osamljenost.«

»Doživljala sem višjo stopnjo anksioznosti, depresije in duševnega stresa, delno tudi zaradi začasnega prebivanja pri starših.«

»Povečanje tesnobnih in anksioznih občutkov, tudi občutek brezizhodnosti, kot da ni nobene prihodnosti. To predvsem velja za ukrepe, kot so policijska ura in karantena.«

»Padla sem v težko depresijo.«

»Doma prihaja do večjih preprirov, veliko je \ "dretja\ ", česar se nekoliko bojim. Čeprav se ne derejo name, temveč na bratca/sestrico, takrat se zaprem v sobo in čakam, da se vse poleže, saj me je strah. Dretje me spravi v histerični jok. Tudi nekateri odnosi med prijatelji niso več tako dobri, preveč prostega časa imam včasih, in če se ne znam zamotiti začnem razmišljati o slabih stvareh. Spet sem se hotel vrniti k samopoškodovanju, a me je od tega odvrnil partner, ki je vedno tu zame.«

»Veliko hujša oblika tesnobe in njenih napadov plus depresija veliko hujša kot npr. 1 leto nazaj.«

»Stres, depresija, anksioza - ker me je strah, če bova s partnerjem sploh zmogla priti skozi mesec in obdržati podnajemniško stanovanje ... bojiva se.«

»Moja depresija se je zelo poslabšala, postala sem tudi anksiozna. Izgubila sem voljo do življenja.«

»Nisem imela dovolj stika s prijatelji, zato sem se počutila zelo osamljeno, šolanje na daljavo je bilo preveč stresno, prvič sem sploh ugotovila, da sem LGBTQ+, ker pa si tega ne upam povedati družini, se tudi zaradi tega počutim slabše.«

»Že ponavadi se konstantno počutim osamljenega, saj že celotno življenje zaradi vseh stisk, stresa, nasilja, neugodnega okolja, neodobravanja nasploh kot osebo skrivam svojo homoseksualno identiteto in imam občutek, da nikamor ne pripadam, tam ko pa, pa samo zato, ker ne vedo da sem gej. Vse skupaj pa je poslabšal še kovid, saj je s tem iz mojega življenja odšla še tista peščica ljudi, ki so mi bili blizu in dostopni skoraj na vsakodnevni ravni, sam pa preko socialnih omrežij težko vzdržujem stik, saj imam konstantno misel v glavi, da jih bremenim ipd., kar pripelje do praznine in občutka osamljenosti.«

4 **Vpogled v izkušnje in potrebe organizacij ter mladih LGBTIQ+ oseb**

1. Organizacije, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo

1.1. Uvod in osnovne informacije o zbiranju podatkov

Z vprašalnikom za organizacije, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo, smo želele_i ugotoviti, v kolikšni meri so slovenske organizacije, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo, senzibilne za specifične okoliščine dela z mladimi LGBTIQ+ osebami ter v kolikšni meri imajo učinkovita orodja za naslavljanje potreb te specifične ciljne skupine.

K izpolnjevanju ankete je bilo povabljenih 51 organizacij, ki med svojimi storitvami ponujajo takšne, ki so namenjene osebami, ki se soočajo z brezdomnostjo. Vprašalnik, ki je bil na voljo za izpolnjevanje v spletni obliki, smo organizacijam posredovale_i po elektronski pošti in jih kasneje še enkrat z opomnikom povabile_i k izpolnjevanju. Izpolnjevanje vprašalnika je bilo prostovoljno in anonimno, od sodelovanja je bilo mogoče kadarkoli odstopiti.

Od 51 naslovljenih organizacij je na vprašalnik odgovorilo 22 organizacij.

1.2. Delo z LGBTIQ+ osebami

Če želi organizacija s svojimi storitvami nasloviti specifične okoliščine določene ranljive skupine, jo mora najprej prepoznati med svojimi uporabnicami_ki. Zato smo organizacije, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo, vprašale_i, ali se pri svojem delu srečujejo z mladimi LGBTIQ+ osebami in kako jih med svojimi uporabnicami_ki identificirajo [če jih].

Manj kot polovica organizacij (45 %) poroča, da se pri svojem delu srečujejo z LGBTIQ+ osebami, slaba tretjina (31 %) ne ve, medtem ko 23 % odstotkov vprašanih meni, da se pri svojem delu z LGBTIQ+ osebami ne srečuje.

Zanimalo nas je tudi, ali organizacije med svojimi uporabnicami_ki identificirajo mlade LGBTIQ+ osebe. Le 31 % organizacij poroča, da se pri svojem delu srečujejo z LGBTIQ+ mladimi, 23 % jih meni, da jih med njihovimi uporabnicami_ki ni, medtem ko jih kar 32 % navaja, da ne zna oceniti, ali so med njihovimi uporabnicami_ki LGBTIQ+ mlade_i.

LGBTIQ+ osebe velikokrat prikrivajo svojo spolno usmerjenost in/ali identiteto ali pa le-ta sploh ni predmet storitve, ki so je v neki organizaciji deležne, zato bi zgolj zbiranje specifičnih demografskih podatkov organizacijam omogočalo, da bi relativno natančno ocenile, ali so med njihovimi uporabnicami_ki (mlade) LGBTIQ+ osebe. Kljub temu da bi tudi v primeru zbiranja tovrstnih demografskih podatkov osebe lahko prikrile svojo spolno usmerjenost in/ali identiteto, bi bila tovrstna ocena bolj natančna kot ocena brez zbranih podatkov.

Medtem ko večina anketiranih organizacij (90 %) navaja, da pri delu z uporabnicami_ki beleži njihov spol, pa zgolj dve organizaciji beležita spolno identiteto in spolno usmerjenost svojih uporabnic_kov. Iz navedenega lahko sklepamo, da preostale organizacije, ki navajajo, da se pri svojem delu srečujejo z LGBTIQ+ (mladimi) osebami, to oceno podajajo na podlagi osebnih mnenj ali neformalnih podatkov, ki jih pridobijo od uporabnic_kov.

1.3. Izkušnje in potrebe pri delu z LGBTIQ+ mladimi osebami

Mlade LGBTIQ+ osebe spadajo med najbolj ranljive družbene skupine – tudi v kontekstu stanovanjske izključenosti in brezdomnosti – hkrati pa njihove okoliščine predvidevajo potrebo po nekaterih specifičnih znanjih za učinkovito in senzibilno delo z njimi. Organizacije, ki so izpolnile vprašalnik, v 64 % poročajo, da njihove zaposlene_i in prostovoljke_ci poznajo LGBTIQ+ tematiko, vendar jih 90 % hkrati tudi pove, da niso posebej izobražene_i ali usposobljene_i za delo z LGBTIQ+ osebami.

Anketirane organizacije v 23 % navajajo, da njihove zaposlene_i in prostovoljke_ci poznajo specifične dela z LGBTIQ+ osebami, 59 % jih meni, da jih ne poznajo, 4 organizacije (18 %) pa tega ne morejo oceniti. Če to prikažemo drugače: lahko predvidevamo, da imamo v Sloveniji vsaj 5 organizacij, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo, ki so senzibilne za specifične dela z LGBTIQ+ osebami.

Nobena vprašana organizacija nima v okviru svojih storitev takšnih, ki bi bile posebej namenjene mladim LGBTIQ+ osebami, vendar jih večina (64 %) meni, da je pomembno znotraj organizacij zagotavljati varen prostor za LGBTIQ+ osebe. 4 organizacije so na to vprašanje odgovorile z »ne vem«, 4 organizacije pa menijo, da varen prostor za LGBTIQ+ osebe znotraj njihovih storitev ni pomemben.

Na vprašanje: »Kaj bi vi/vaša organizacija potrebovali za bolj učinkovito delo/podporo LGBTIQ+ osebami?« je odgovorilo 16 organizacij. Če zanemarimo en odgovor, ki je bil sovražne narave, imamo tako relevantne odgovore 15 organizacij. 10 od teh organizacij v svojih odgovorih izraža potrebo po dodatnih izobraževanjih za svoj kader, informiranju in dodatnem znanju o specifikah dela z LGBTIQ+ osebami:

»Zdi se nam super in nujno, da sodelujemo s sorodnimi organizacijami, pa tudi organizacijami, ki delujejo na področju LGBTQ+ tem. Želimo si več izobraževanj na to temo. Načrtujemo, da bomo v prihodnje načrtovali tudi programe v skladu specifičnih storitev/varnih prostorov ali pa vsaj to na nek način vpeljevali v obstoječe programe.«

»Več informacij, dodatnih znanj, seznanitev z dobrimi praksami na tem področju.«

»Razumevanje koncepta spola, spolne identitete in spolne usmerjenosti z namenom zagotavljanja varnega prostora za uporabnike.«

Pri odgovarjanju na to vprašanje dve organizaciji navajata, da se jim spolna usmerjenost in spolna identiteta uporabnikov za njihovo delo ne zdita relevantni in da ponujajo storitve vsem ne glede na osebne okoliščine. Kljub temu da lahko na prvo žogo tovrstni odgovori univerzalnih storitev, ki načeloma ne diskriminirajo, morda izgledajo pozitivni in ustrezni pri delu z LGBTIQ+ populacijo, pa moramo vedeti, da ni tako. Potrebe LGBTIQ+ (mladih) oseb namreč v tovrstnih »univerzalnih« storitvah velikokrat ostanejo nenaslovljene. Če izpostavimo samo eno od bolj perečih vprašanj – vprašanje nameščanja transspolnih oseb v nastanitvah, ki so zaznamovane z binarno spolno delitvijo – kaj hitro vidimo, da navidezna univerzalnost navsezadnje ni tako univerzalna.

Lahko torej vidimo, da organizacije, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo in so rešile vprašalnik, v splošnem izražajo zanimanje in zavzetost za vzpostavljanje varnejšega prostora za LGBTIQ+ osebe in usposabljanje svojega kadra za bolj senzibilno naslavljanje specifik dela z omenjeno skupino. Podobne podatke kaže raziskava Perceptions⁸, ki je bila leta 2020 izvedena v partnerstvu organizacij FEANTSA, True Colors United in Silberman Center for Sexuality and Gender at Hunter College, v kateri so evropske organizacije, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo, spraševale_i o srečevanju z mlado LGBTIQ+ populacijo in izkušnjah pri delu z njo.

8 Dostopno na https://www.feantsa.org/public/user/Resources/reports/Youth_Homelessness_in_European_Context_v5.pdf [13. 6. 2021].

2. LGBTIQ+ organizacije

2.1. Uvod in osnovne informacije o zbiranju podatkov

V analizi izkušenj in potreb pri delu s stanovanjsko izključenimi ali brezdomnimi mladimi LGBTIQ+ osebami so poleg podatkov Društva Parada ponosa zajeti še podatki štirih drugih LGBTIQ+ organizacij, ki so odgovorile na posredovan vprašalnik.

K izpolnjevanju vprašalnika smo po elektronski pošti povabile 7 LGBTIQ+ organizacij, od tega so 4 izpolnile vprašalnik. Če k izpolnjenim vprašalnikom prišetejemo še izkušnje Društva Parada ponosa, so v pričujoči analizi izkušenj in potreb zajete izkušnje petih organizacij.

2.2. Izkušnje pri delu z LGBTIQ+ mladimi, ki so stanovanjsko izključene_i ali brezdomne_i

Tri vključene LGBTIQ+ organizacije poročajo, da se pri svojem delu srečujejo tako z LGBTIQ+ brezdomnimi osebami kot tudi z brezdomnimi LGBTIQ+ mladimi. Prav tako se tri organizacije pri svojem delu redno srečujejo z mladimi LGBTIQ+ osebami, ki doma doživljajo fizično nasilje ali prikrivajo svojo LGBTIQ+ identiteto zaradi strahu pred posledicami. Štiri organizacije poročajo o delu z mladimi, ki doma doživljajo psihično nasilje.

Prav tako se tri organizacije pri svojem delu srečuje z mladimi LGBTIQ+ osebami, ki začasno bivajo pri prijateljicah_ih, znankah_cih ali daljnih sorodnicah_kih, mladimi, ki so v kriznih namestitvah, in mladimi, ki doživljajo diskriminacijo pri iskanju podnajemniških stanovanj.

Dve organizaciji poročata, da so med njihovimi uporabnicami_ki mlade LGBTIQ+ osebe, ki živijo dnevno brezdomstvo (večino dneva preživijo na javnih prostorih), ki bivajo v prostorih, neprimernih za bivanje, in skvotih ter ki si bivališče zagotavljajo s spolnim delom in/ali preživetvenim seksom.

Nobena organizacija med svojimi uporabnicami_ki nima oseb, ki spijo v odprtih ali zaprtih javnih prostorih, v zavetiščih ali nastanitvah za brezdomne osebe.

2.3. Potrebe pri delu z LGBTIQ+ mladimi, ki so stanovanjsko izključene_i ali brezdomne_i

Poleg izkušenj pri delu z LGBTIQ+ mladimi, ki so stanovanjsko izključene_i ali brezdomne_i, nas je zanimalo, ali LGBTIQ+ organizacije ocenjujejo, da so ustrezno opremljene za učinkovito naslavljanje specifičnih potreb omenjene populacije. Tri organizacije menijo, da so njihove_i zaposlene_i in prostovoljke_ci seznanjene_i s temami, povezanimi z brezdomnostjo in stanovanjsko izključenostjo LGBTIQ+ oseb, vendar le dve organizaciji navajata, da sta opremljeni z znanji, veščinami in orodji, ki so potrebna za delo z brezdomnimi ali stanovanjsko izključenimi LGBTIQ+ osebami. Prav tako imata le dve organizaciji izkušnje sodelovanja z organizacijami, ki se v Sloveniji ukvarjajo z naslavljanjem brezdomnosti.

Na vprašanje: »Kaj bi vi/vaša organizacija potrebovali za bolj učinkovito podporo LGBTQ+ osebam, ki se srečujejo z brezdomnostjo ali stanovanjsko izključenostjo?« so odgovorile štiri organizacije. Na podlagi njihovih odgovorov in naših izkušenj iz prakse navajamo potrebe in usmeritve za nadaljnje delo:

- ciljno in poglobljeno usposabljanje za LGBTQ+ organizacije s področja stanovanjske izključenosti in brezdomnosti mladih LGBTQ+ oseb,
- izobraževanje prostovoljk_cev, ki delujejo v LGBTQ+ organizacijah, da bodo informirane_i in in opremljene_i za prepoznavanje dejavnikov tveganja in pokazateljev stanovanjske izključenosti in brezdomnosti,
- ozaveščanje in informiranje mladih LGBTQ+ oseb o stanovanjski izključenosti in brezdomnosti, da bodo znale pri sebi in svojih vrstnicah_kih identificirati neustrezne pogoje bivanja, ter opolnomočenje mladih, da poiščejo podporo, če se znajdejo v bivanjski stiski,
- mreženje in strateško povezovanje med različnimi LGBTQ+ organizacijami ter med LGBTQ+ organizacijami in organizacijami, ki naslavljajo brezdomnost,
- sodelovanje z obstoječimi kriznimi nastanitvami za mlade ter vzpostavitev kratkoročnih in dolgoročnih varnih namestitev, ki bodo namenjene LGBTQ+ mladim.

3. Mlade LGBTQ+ osebe

3.1. Uvod in osnovne informacije o zbiranju podatkov

O izkušnjah in potrebah na področju stanovanjske problematike in bivanjskih razmer smo se z mladimi LGBTQ+ osebami pogovarjale_i na vrstniških pogovornih skupinah, ki so potekale dvakrat mesečno med oktobrom 2020 in junijem 2021. Skupine so potekale v živo in na spletu, vabila na posamezno pogovorno skupino smo razširjale_i po svojih in partnerskih socialnih omrežjih in seznamih elektronskih naslovov.

Na vrstniških pogovornih skupinah je sodelovalo 21 mladih LGBTQ+ oseb iz cele Slovenije ter mladinske_i delavke_ci Društva Parada ponosa, ki so na skupinah sodelovale_i kot facilitatorke_ji pogovora. Mlade_i so v pogovorih naslovile_i teme, kot so:

- iskanje najemniških stanovanj,
- bivanje v nesprejemajočem okolju,
- povezava med razkritjem in bivanjsko stisko,
- bivanje s starši ali skrbnicami_ki, ki ne sprejemajo LGBTQ+ identitete,
- bivanje v neprimernih bivališčih,
- pravice in dolžnosti najemnic_kov in najemodajalk_cev,
- vpliv epidemije covida-19 in ukrepov za njeno zaježitev na bivanjske razmere ter
- oblike podpore, ki bi jih mlade_i potrebovale_i ali želele_i v primeru bivanjskih stisk.

3.2. Potrebe in priporočila mladih LGBTIQ+ oseb

Na podlagi mnenj in informacij, ki so ji izmenjale na vrstniških pogovornih skupinah, so mlade LGBTIQ+ osebe oblikovale priporočila za odločevalke_ce in organizacije, ki jih navajamo v nadaljevanju. Priporočila so nastala s samostojnim delom mladih, prisotne_i mladinske delavke_ci so opravljale_i zgolj zapisnikarsko vlogo.

- Vključitev LGBTIQ+ družin in partnerskih zvez v razpise za neprofitna stanovanja, ki so sicer namenjena samo mladim družinam.
- Javni izraz podpore LGBTIQ+ skupnosti s strani občin, javnih zavodov, krajevnih skupnosti [certifikat Mladim prijazna občina], ustvarjanje varnega prostora za LGBTIQ+ mlade, zlasti v manjših krajih.
- Gradnja dodatnih socialnih stanovanj.
- Upoštevanje LGBTIQ+ identitete kot ene od okoliščin, ki prinese dodatne točke pri kandidaturi za socialna stanovanja.
- Razvijanje izobraževanj in treningov o LGBTIQ+ temah za nepremičninske agencije, ki bi tako lahko pridobile potrebne kompetence pri posredovanju najema ali prodaje nepremičnin LGBTIQ+ populaciji. Morda oblikovanje certifikata LGBT prijazno specifično za ta namen ali razširitev že obstoječega certifikata na državno raven.
- Nujna zagotovitev varne hiše za LGBTIQ+ osebe.
- Vzpostavitev varnega in vključujočega prostora za LGBTIQ+ mlade v študentskih domovih: npr. fleksibilnost pri tem, katerega spola so lahko tvoje_i cimre_i.
- Upoštevanje LGBTIQ+ identitete kot dodatne okoliščine za sprejem v dijaški in študentski dom.
- Dodatna sredstva za podporo LGBTIQ+ mladih v bivanjski stiski.
- Višje državne štipendije in podpore za stanovanjsko izključene mlade LGBTIQ+ osebe.
- Strožji nadzor nad nepremičninskim trgom in sankcioniranje tistih, ki oddajajo na črno in kršijo pravice najemnic_kov, oddajajo neprimerna stanovanja ipd.
- Omejitev cen najemnin.
- Vzpostavitev črne list homo-/trans-/bifobnih najemodajalk_cev.
- Zagotavljanje zagovorništva in podpore mladim LGBTIQ+ osebam pri komunikaciji z najemodajalkami_ci.
- Nadzor in sankcioniranje diskriminacije v oglasih s strani najemodajalk_cev.

3.3. Smernice in priporočila za vzpostavljanje varnejšega in bolj vključujočega prostora za stanovanjsko izključene in brezdomne mlade LGBTIQ+ osebe⁹

Med pogovori na vrstniških pogovornih skupinah so mlade_i pogosto izpostavljale_i pomen varnega okolja in vključujoče klime v organizacijah, s katerimi prihajajo v stik. Več o tem, kako vključevati LGBTIQ+ mlade, zakaj je načelo vključujočnosti tako pomembno, kako s pomočjo vprašalnikov za samoevalvacijo lahko začnemo s procesom ustvarjanja vključujoče organizacije ter kako nam lahko pri izzivih koristijo akcijski plan in konkretne dobre prakse različnih evropskih in slovenskih organizacij, si lahko preberete v priročniku Vključujoče organizacije – priročnik za organizacijski razvoj¹⁰.

V nadaljevanju navajamo le nekaj osnovnih vodil, ki lahko organizacijo podprejo pri zagotavljanju varnejšega prostora za mlade LGBTIQ+ osebe, ki so stanovanjsko izključene ali brezdomne.

Upoštevanje LGBTIQ+ identitete kot specifične osebne okoliščine

LGBTIQ+ identiteto uporabnic_kov je potrebno razumeti kot specifično osebno okoliščino, ki predstavlja dodaten dejavnik tveganja za stanovanjsko izključenost ali brezdomnost, in jo je kot takšno potrebno upoštevati. Ko nudimo podpirne storitve, torej v obzir vzamemo tudi LGBTIQ+ identiteto uporabnice_ka in ji prilagodimo oblike podpore in pomoči.

Poudarimo zasebnost povedanega

Uporabnicam_kom na različne načine sporočamo, da je prostor in pogovor zaupne narave, da informacij, ki jih izvemo od njih, ne bomo posredovale_i tretjim osebam (izjeme po zakonu, ogroženost osebe ali okolice) in jih ne bomo uporabile_i proti njim.

Ne predvidevamo identitet uporabnic_kov

Zavedamo se, da LGBTIQ+ identitete niso prepoznavne glede na zunanji izgled ali vedenje osebe – vedno delujemo z mislijo, da je v skupini oz. prostoru (lahko) vsaj ena LGBTIQ+ oseba, in temu prilagodimo jezik, vsebine in metode dela.

⁹ Povzeto po publikaciji *Vključevanje in podpiranje LGBTIQ+ mladih v projektih (prostovoljstva) Evropske solidarnostne enote. Smernice za organizacije*, ki ga je Društvo Parada ponosa izdalo leta 2021. Publikacija je dostopna na <https://ljubljanapride.org/publikacije/> (13. 6. 2021).

¹⁰ Dostopno na https://ljubljanapride.org/wp-content/uploads/2021/06/Vkljucujoce-organizacije_WEB.pdf (13. 6. 2021).

LGBTIQ+ identitet ne razkrivamo

Nikoli ne razkrijemo LGBTIQ+ identitete uporabnic_kov, tudi če je oseba razkrita nam ali drugim osebam iz kolektiva – razkrivanje LGBTIQ+ identitete je intimna in osebna izkušnja, s katero lahko upravlja le oseba sama.

Zaimki in imena

Uporabnice_ke vprašamo po osebnih zaimkih (npr. on, ona, mešanje zaimkov ...) in imenih, ki jih uporabljajo. O spolu in zaimkih ne predvidevamo na podlagi izgleda ali vedenja osebe. Zaimke in imena vedno pravilno uporabljamo ter opozorimo, če opazimo, da jih kdo ne upošteva. Če nehotе uporabimo napačen zaimek, se opravičimo in uporabimo ustrezen zaimek – brez pretiranega opravičevanja in samoobtoževanja. Enako velja pri upoštevanju izbranega imena – pri nekaterih osebah se to ime namreč ne ujema z imenom na dokumentih. To je posebej pomembno za vzpostavljanje varnega in vključujočega prostora za osebe, ki se ne identificirajo s spolom, ki jim je bil pripisan ob rojstvu (npr. transspolne osebe, nebinarne osebe).

Vključujoč jezik in komunikacija

Vključujoč jezik uporabljamo v pogovoru in pisanju. Ključna značilnost vključujočega jezika in komunikacije je izogibanje hetero- in cisnormativnosti – skozi jezik ne vsiljujemo predvidevanja, da so vse nagovorjene osebe heteroseksualne in cispolne (npr. ne predvidevamo, da so dekletom vseh (samo) fantje, da so vse feminilne osebe ženskega spola ipd.). Izogibamo se tudi različnim spolnim stereotipom (ženske/moški so take_i/počnejo to ...). Prav tako uporabljamo enake izraze, s katerimi oseba naslavlja svoje partnerke_je (ne uporabljamo na primer 'prijateljica' namesto 'punca').

Pri pisanju uporabljamo podčrtaj, ki pomaga presegati binarnost spola in simbolno potrjuje obstoj nebinarnosti, kar poveča vključenost transspolnih in nebinarnih oseb.

Aktivno se odzivamo na primere homo-, bi-, transfobije

Če pride do homo-, bi-, transfobije oz. do diskriminacije ali sovražnega govora, je pomembno situacijo nasloviti ter jasno izpostaviti, da gre za nasilje. Lahko se navežemo na protokol oz. druga vodila za odziv organizacije v primeru diskriminacije in odreagiramo skladno z njimi. Če situacije ne naslovimo, pošiljamo namreč sporočilo, da je takšno obnašanje ali govor sprejemljiv.

Iz razkrite LGBTQ+ osebe ne naredimo zagovornice_ka skupnosti

Razkrite LGBTQ+ osebe ne izpostavljamo, ne zahtevamo, da govori več, kot ji je udobno, ne predvidevamo, da želi biti zagovornica_k oz. predstavnica_k celotne LGBTQ+ skupnosti v vseh situacijah.

Zavedamo se, da vsaka [LGBTQ+] oseba govori zgolj v svojem imenu in v obsegu, ki ji_ je udoben.

Razkrita LGBTQ+ oseba ni naš_a učitelj_ica

Razkritih LGBTQ+ oseb ne obravnavamo kot dežurnih učiteljic_jev, ki so nas dolžne_i podučiti o LGBTQ+ identitetah in skupnosti. Informacije in znanje lahko pridobimo drugje (na spletu, pri LGBTQ+ organizacijah ipd.), v pogovoru z razkrito osebo pa se osredotočimo na njene osebne izkušnje in okoliščine.

5 Zaključek in priporočila

Ob pregledu pridobljenih podatkov o bivanjskih razmerah LGBTIQ+ mladih in izkušnjah organizacij lahko izpostavimo nekatera področja, ki so izstopala. Pri analizi izkušenj mladih LGBTIQ+ oseb lahko vidimo zaskrbljujoč trend neustreznih bivanjskih razmer v primarnih družinskih okoljih ter nasilja in trpinčenja, ki ga doživljajo s strani staršev ali skrbnikov, opazimo pa tudi vlogo, ki jo imajo težave v duševnem zdravju tako med vzroki za stanovanjsko izključenost in brezdomnost kot med podpornimi mehanizmi za izstopanje iz bivanjske stiske. Organizacije, ki se ukvarjajo z brezdomnostjo, poročajo, da se pri svojem delu v določeni meri sicer srečujejo z mladimi LGBTIQ+ osebami, vendar za delo z njimi in naslavljanje specifičnih potreb populacije niso posebej dobro opremljene ali usposobljene ter si želijo več informacij, znanja in orodij za izvajanje bolj učinkovite podpore. Enako navajajo LGBTIQ+ organizacije, ki prav tako čutijo potrebo po bolj celovitem in temeljitom naslavljanju področja tako z vidika usposabljanja in novih znanj kot tudi na sistemski ravni.

Skoraj polovica (42 %) mladih LGBTIQ+ oseb, ki so odgovorile na vprašalnik, nima fizično in čustveno varnega bivališča, saj so primorane prikrivati svojo spolno usmerjenost in/ali identiteto, ker se bojijo za svojo varnost, doživljajo psihično ali drugo obliko nasilja ter diskriminacijo. Kar 73 % (N=106) teh mladih trenutno prebiva pri starših ali skrbnikih, od tega 29 % (N=106) v vaškem okolju. Pomemben podatek je tudi, da je 41 % (N=106) teh mladih starih med 16 in 18 let.

Pri dostopanju do ustreznega bivališča je na težave naletelo 44 % vprašanih mladih LGBTIQ+ oseb. Dostopnost ustreznega bivališča so vprašanim oteževale predvsem previsoke cene najemnin in težave s prijavo začasnega ali stalnega bivališča, 8 % pa poroča o diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete. Pomembne razlike se kažejo tudi med osebami, ki prejemajo svoje prihodke iz naslova redne zaposlitve, in tistimi, katerih prihodki so prekarni: kar 59 % (N=176) si s svojimi prihodki ne more kriti stroškov bivanja in drugih življenjskih stroškov, kar 39 % (N=176) pa si ne more privoščiti redne prehrane (vsaj dvakrat dnevno). Podatki tudi kažejo, da so anketiranke_ci, ki živijo pri svojih starših ali skrbnikih v veliki meri (59 %, N=69) finančno tudi odvisne_i od njih, od teh pa jih 53 % (N=69) skriva svojo LGBTIQ+ identiteto zaradi strahu za svojo varnost, 56 % (N=59) jih doživlja psihično nasilje, 16 % (N=59) ekonomsko nasilje in 13 % (N=59) fizično nasilje. Dejavniki tveganja, povezani s spolno usmerjenostjo in/ali identiteto, se kažejo tudi na področju stabilnosti bivališč, saj se 14 % vprašanih boji, da bodo svoje bivališče izgubile_i, če pride do razkritja njihove LGBTIQ+ identitete.

Pomembno je omeniti tudi odstopanje samopercepcije ustreznosti bivanjskih razmer vprašanih od naše ocene odstotka stanovanjsko izključenih mladih LGBTIQ+ oseb. Le 22 % mladih, za katere lahko na podlagi njihovih odgovorov trdimo, da trenutno nimajo ustreznega bivališča, svojo bivanjsko situacijo prepozna kot neustrezno. Če povemo drugače: 78 % stanovanjsko izključenih mladih se ne zaveda, da živijo v neustreznih ali neprimernih pogojih.

Tiste_i mlade_i, ki svojo trenutno ali katero od preteklih bivanjskih situacij ocenjujejo kot neustrezno, kot glavne razloge zanjo navajajo težave v družinskih odnosih, finančne težave, težave zaradi spolne usmerjenosti in/ali identitete in težave v duševnem zdravju. Težave v duševnem zdravju so pri 66 % (N=58) oseb, ki so se v preteklosti znašle v neustreznih bivanjskih situacijah, navedene kot dolgoročna posledica, ki jo pripisujejo svoji bivanjski stiski.

Duševno zdravje se kot vzrok, posledica in morebitna rešitev redno pojavlja v podatkih, ki smo jih pridobile_i od mladih LGBTQ+ oseb. Mlade_i navajajo, da bi jim pri reševanju stanovanjske izključenosti pomagala terapija ali psihosocialno svetovanje, nekatere_i pa so v svojih narativnih odgovorih poudarjale_i tudi potrebo po terapevtskem ali svetovalnem delu s celotno družino. Če upoštevamo pomembno vlogo, ki jo duševno zdravje očitno igra v bivanjskih stiskah vprašanih, je zaskrbljujoče, da si lahko terapijo ali psihosocialno svetovanje privošči le 24 % (N=63) oseb, ki svoje prihodke prejemajo iz redne zaposlitve, in le 7 % (N=176) mladih, katerih prihodki izvirajo iz prekarnih situacij.

Tudi epidemija covid-19 in ukrepi za njeno zaježitev so negativno vplivali na duševno zdravje vprašanih. Kar 67 % jih navaja, da so zaradi epidemije in ukrepov čutile_i več tesnobe kot sicer, 59 % pa jih poroča o poslabšanju duševnega zdravja. Poleg že navedenih vplivov epidemije in ukrepov mlade LGBTQ+ osebe, ki so odgovorile na vprašalnik, poročajo, da so vplive občutile tudi na področju osebnih in partnerskih odnosov, prihodkov in bivanjske situacije. 48 % anketirank_cev poroča, da so izgubile_i stik s prijatelji_cami, 28 % jih navaja, da so se odnosi z osebami, s katerimi živijo, poslabšali, 5 % pa jih poroča o nasilju, ki prej ni bilo prisotno. 12 % anketirank_cev se je bilo primoranih preseliti nazaj k staršem ali skrbnicam_kom, 11 % pa je izgubilo redne prihodke. Podatki kažejo, da so epidemija in posledični ukrepi imeli velik vpliv na življenje vprašanih, opaziti pa je mogoče, da so vplivali ravno na področja, ki se tudi sicer kažejo kot dejavniki tveganja za stanovanjsko izključenost in brezdomnost mladih LGBTQ+ oseb: težave v duševnem zdravju, finančne težave in bivanje s starši ali skrbnicami_ki.

Lahko vidimo, da so mlade LGBTQ+ osebe posebej ranljive, ko pride do stanovanjske izključenosti in brezdomnosti, saj so dejavniki tveganja, ki nanje vplivajo, razširjeni, vseobsegajoči in zakoreninjeni globoko v najbolj osnovnih družbenih dinamikah, na trenutno situacijo pa je vplivala tudi epidemija covid-19. Ravno zato je pomembno, da se naslavljanje problematike lotimo celostno, medsektorsko in s posebno pozornostjo za preventivno delo in podporne storitve. Na podlagi zbranih podatkov, ki so povzeti v pričujočem raziskovalnem poročilu, smo oblikovale_i spodnja priporočila za nadaljnje delo in naslavljanje stanovanjske izključenosti in brezdomnosti mladih LGBTQ+ oseb.

Priporočila za nadaljnje delo in naslavljanje stanovanjske izključenosti in brezdomnosti mladih LGBTIQ+ oseb

- 1 Usposabljanje in informiranje strokovnih delavk_cev o dejavnih tveganja za stanovanjsko izključenost in brezdomnost mladih LGBTIQ+ oseb.
- 2 Vzpostavitev kratkoročnih kriznih namestitev za LGBTIQ+ mlade, ki se soočajo s stanovanjsko izključenostjo in brezdomnostjo, za učinkovito in fleksibilno podporo mladim v urgentnih primerih stanovanjske izključenosti ali brezdomnosti.
- 3 Vzpostavitev dolgoročnih namestitev za LGBTIQ+ mlade, ki se soočajo s stanovanjsko izključenostjo in brezdomnostjo.
- 4 Zagotovitev državnih sredstev in podpore resorskih ministrstev za vzpostavitev programov in namestitev za LGBTIQ+ mlade, ki se soočajo s stanovanjsko izključenostjo in brezdomnostjo.
- 5 Medsektorsko povezovanje in sodelovanje na področju preventivnega delovanja in oblikovanja podpornih storitev.
- 6 Oblikovanje strategije za naslavljanje problematike stanovanjske izključenosti in brezdomnosti (LGBTIQ+) mladih na občinski, nacionalni in evropski ravni.
- 7 Institucionalno prepoznavanje LGBTIQ+ mladih kot posebej ranljive skupine v kontekstu stanovanjske izključenosti in brezdomnosti ter njihovo vključevanje v relevantne strateške dokumente s področja stanovanjskih politik, državnih pomoči in strategij za naslavljanje brezdomnosti.
- 8 Vzpostavitev sodelovanja med LGBTIQ+ organizacijami in obstoječimi ponudnicami_ki storitev za stanovanjsko izključene in brezdomne osebe z namenom oblikovanja storitev, ki upoštevajo specifične dela z LGBTIQ+ mladimi, in medsebojne podpore.
- 9 Oblikovanje preventivnih programov, ki bodo ozaveščali in opolnomočili mlade LGBTIQ+ osebe s povečanim tveganjem za stanovanjsko izključenost in brezdomnost. Učinkovito preventivno delovanje bi lahko preprečilo nastanek ali poglobljanje stanovanjske izključenosti ali brezdomnosti LGBTIQ+ mladih z največjim tveganjem.
- 10 Oblikovanje programov za delo z družinami mladih LGBTIQ+ oseb, ki so stanovanjsko izključene_i ali brezdomne_i, z namenom zmanjševanja dejavnikov tveganja, ki izhajajo iz primarnih družinskih okolij.
- 11 Oblikovanje dodatnih programov za zmanjševanje negativnih posledic za duševno zdravje LGBTIQ+ mladih, ki se soočajo s stanovanjsko izključenostjo ali brezdomnostjo.

Summary and Recommendations

In reviewing the acquired data on the housing conditions of young LGBTIQ+ people and the organisations' experience, there were a few areas that stood out. Our analysis of the experience of young LGBTIQ+ people indicates a worrying trend of inappropriate housing conditions in primary family environments, violence and bullying committed by parents or guardians and the major role of mental health problems, both as one of the reasons for housing exclusion and homelessness and in the context of support mechanisms for dealing with housing emergencies. Homelessness organisations report that, while coming across young LGBTIQ+ people in their line of work, they are not particularly well equipped or qualified to work with them and address the specific needs of the population and they wish for more information, knowledge and tools to provide more effective support. The same was highlighted by LGBTIQ+ organisations that also feel the need for a more comprehensive and in-depth approach to the issue, both in terms of training and new knowledge and on the systemic level.

Nearly a half (42%) of young LGBTIQ+ people who responded to the questionnaire do not have a physically or emotionally safe home, being forced to hide their sexual orientation and/or identity because they are afraid for their safety or experience psychological or other form of violence or discrimination. A total of 73% of these are currently staying with their parents or guardians, 29% of them in rural environments. It should also be noted that 41% of them are between 16 and 18 years old.

A total of 44% of respondents have had difficulties finding adequate housing. Access to adequate housing is hindered mostly by high rent prices and problems registering a temporary or permanent residence, and 18% of them report of having experienced discrimination based on sexual orientation and/or identity discrimination. There are considerable differences between persons receiving income from regular employment and persons with a precarious income – a staggering 59% of persons are unable to cover their housing costs and other living expenses, and 39% of them cannot afford regular meals (at least two per day). The data also suggest that a large percentage of respondents (59%) are financially dependent on their parents, 53% of whom hide their LGBTIQ+ identity out of fear for their safety, 56% experience psychological violence, 16% economic violence and 13% physical violence. The risk factors associated with sexual orientation and/or identity are also reflected in housing stability, as 14% of respondents are afraid to lose their home if they reveal their LGBTIQ+ identity.

Moreover, there is a discrepancy between the respondents' own perceptions of adequate housing and our estimate of young LGBTIQ+ people experiencing housing exclusion. Only 22% of young people who can be considered as lacking adequate housing based on their answers recognise their housing situation as inappropriate. In other words – 78% of young people experiencing housing exclusion do not realise they live in inadequate or inappropriate conditions.

The young people who do consider their current or past housing situation inappropriate cite family problems, financial problems, problems as a result of their sexual orientation and/or identity and mental health problems as the main reasons for their situation. With 79% of persons who found themselves in inappropriate housing conditions in the past, mental health problems are listed as a long-term consequence, which they attribute to their housing crisis.

Mental health is often indicated as a cause, consequence and possible solution in the data obtained from young LGBTIQ+ people. Therapy or psychosocial counselling is seen as something that would help them solve their housing problem. Some narrative responses also mentioned the need for therapy or counselling for the whole family. Considering the important role that mental health seems to play in the respondents' housing problems, it is very worrying that only 24% of persons receiving income from regular employment and merely 7% of persons in precarious employment can afford therapy or psychosocial counselling.

Furthermore, the covid-19 epidemic and the measures to contain its spread have had a negative effect on the respondents' mental health. An astounding 67% of them report of feeling more anxious than usual and 59% of them saw a deterioration in their mental health as a result of the epidemic and the measures. In addition to this, young LGBTIQ+ people say that they saw the effects of the epidemic and the measures in their personal and partner relationships, income and housing. 48% of respondents say that they lost contact with their friends, 28% that their relationships with the persons they live with has deteriorated and 5% of them report previously inexistent violence. 12% of respondents were forced to move back with their parents or guardians and 11% of them lost their regular income. The data show that the epidemic and the resulting measures have had a significant impact on the respondents' lives and it can be noted that they affected the areas that are commonly seen as risk factors for housing exclusion and homelessness among young LGBTIQ+ people – mental health problems, financial problems and living with parents or guardians.

To sum up, young LGBTIQ+ people are especially vulnerable when it comes to housing exclusion and homelessness, as the risk factors affecting them are widespread, all-encompassing and rooted deep in the most basic social dynamics; the ongoing covid-19 epidemic has exacerbated the problem. It is therefore important to address this issue in a comprehensive, cross-sectoral manner, devoting particular attention to prevention and support services. Based on the collected data presented in this research report, we prepared the following recommendations for further work and addressing the issue of housing exclusion and homelessness among young LGBTIQ+ people.

Recommendations for further work and addressing the issue of housing exclusion and homelessness among young LGBTIQ+ people

- 1 Training professionals and informing them about the risk factors for housing exclusion and homelessness among young LGBTIQ+ people.
- 2 Finding short-term emergency accommodation for young LGBTIQ+ people experiencing housing exclusion or homelessness to provide them with effective and flexible support in urgent cases of housing exclusion or homelessness.
- 3 Finding long-term accommodation for young LGBTIQ+ people experiencing housing exclusion or homelessness.
- 4 Securing state funding and support from the responsible ministries to set up programmes and accommodation for young LGBTIQ+ people experiencing housing exclusion or homelessness.
- 5 Seeking cross-sectoral coordination and cooperation on preventive action and the development of support services.
- 6 Devising a strategy to address the issue of housing exclusion and homelessness among (LGBTIQ+) people on the municipal, national and European level.
- 7 Achieving institutional recognition of young LGBTIQ+ people as a particularly vulnerable group in the context of housing exclusion and homelessness and their inclusion in relevant strategic documents on housing policy, state aids and homelessness strategies.
- 8 Establishing cooperation between LGBTIQ+ organisations and existing service providers for persons experiencing housing exclusion or homelessness in order to develop services that take into consideration the specifics of working with young LGBTIQ+ people and mutual support.
- 9 Developing preventive programmes that will empower and raise awareness among young LGBTIQ+ people at increased risk of housing exclusion and homelessness. Effective preventive action could prevent the occurrence or deterioration of housing exclusion or homelessness among high-risk young LGBTIQ+ people.
- 10 Developing programmes to work with the families of young LGBTIQ+ people experiencing housing exclusion or homelessness in order to diminish the risk factors arising from primary family environments.
- 11 Developing additional programmes to reduce the negative impact on the mental health of young LGBTIQ+ people experiencing housing exclusion or homelessness.

www.sqvot.si
sqvot@ljubljanapride.org
📷 [sqvot_program](#)
📘 [sqvot](#)